

Բաժանորդագին կԱՆԻՔԻ Թուրքիոյ համար տարեկան 50 դր2, Պոլսոյ համար 55 դր2, ուրիշ քրտնորո համար 12 ֆր. Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդագրութիւնք եւս կ'ընդունուին. Գաւառներէն դրամի տեղ (սմանեան) նա- մակագրոյմ կ'ընդունուի. ԾԱՂԻԿԻ վերաբերեալ ամէն գործի համար դիմել

Առ ՏԵՐԵԹԵՆ-Հրատարակիչ
ՅՈՎՆԱՆ Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ
Պոլիս, Պահլէ-Գալտ, Թաշ Խան, Թիւ 50

ԾԱՂԻԿ

Լ. ՐԱԳԻՐ

درعليه ده بفتح قوسنده طاش خاندہ
ہ نومروده «زاعیک» غزیه سی مدیری
بالاقاشیان حوونان

S'adresser à

HOVNAN PALACACHIAN
Directeur du journal arménien «Dzaghik»
Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50
CONSTANTINOPLE

40 Փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 Փարա

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 52

ՇԱԲԱԹ

28 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1892

ՕՐԱԳՐԱԿԱՆ ԲԱՐԲԵՐ

Հանրաժանութ իրողութիւն մ'է այսօր, մանաւանդ ի կովկաս, թէ Թիֆլիզի Մշակ լրագրոյ խմբագիր Պ. Գրիգոր Արծրունի՝ իւր ամենամօտ մէկ բարեկամին, Գօշարեան անուն երեւանցի պարկեշտ բժշկի մը կինը հրապուրած իւր տունն տուած է և իբր 10 տարիէ ի վեր ապօրէն կերպով կը կենակցի անոր հետ:

Հանգուցեալ բանաստեղծ Ռափա- յէլ Պատկանեան, հանրային բարո- յականին հանդէպ շատ գայթակղե- ցուցիչ գտնելով խմբագրի մը՝ հան- րային բարոյականի ուղղիչի մը՝ այս անբարոյական վարմունքը, Աստու ա- նուն կատակերգութեան մը նիւթը. բաժ էր զայն և իւր աշխատասիրու- թիւնը յանձնած էր Արմազանցի խում- բագրութեան, բայց բարեկամաց խորհրդով յետաձգուած էր հրատա- րակութիւնը: Այժմ, յետ մահու Պատ- կանեանի, Արմազանց սկսած է հրա- տարակել այդ կատակերգութիւնը, և ահա՝ մեծ տագնապի մէջ ինկած են այն լրագիրը որոյ ղեկավարները կ'ապրին նմանօրինակ գայթակղալից կեանքով: Եւ սկսած են մէկ կողմանէ գրգռել հանգուցելոյն ժառանգորդ- ները, որպէս զի սեպհականութեան խնդիր յարուցանելով դատ բանալ տան Արմազանցի դէմ: և արգելուն Աստուի հրատարակութեան շարունա- կութիւնը, միւս կողմանէ սկսած են ամէն թշնամանք, նախատինք ու հալ- հոյութիւն տեղալ Արմազանցի և իրեն կուսակից թերթերու գլխուն, միեւ- նոյն ժամանակ քարոզելով թէ, գրա- կան ասպարիզին վրայ պէտք չէ անձնական յարձակումներ ընել, թէ իրենք ալ միշտ զգոյշ կը մնան այդ-

պիսի վարմունք ունենալէ, թէ շատ հակառակորդներ ունեցեր են թէեւ, բայց բնաւ օր մը իրենց թշնամի ե- ղող ու է խմբագրի, ո'ւ է հրապա- րակային անձի դէմ անձնական փոք- րիկ ակնարկութիւն մը իսկ չեն բրած, թէ անհատական կեանքը միշտ ար- տաքսեր են իրենց քննադատութեանց չըջանակէն, և այլն, և այլն:

Թողումը որ այդպիսի առաքինու- թիւններով պարծենցող թերթին մէջ ամէն օր անպակաս են զանազան ձե- ւերու ներքեւ նախատալից ու թըշ- նամական անիրաւ ակնարկութիւն- ներ ու յարձակումներ՝ կենդանի կամ մեռեալ այն կարգի անձնաւո- լորութեանց դէմ որք հրապարակային կեանքի մէջ հակակարծիք գտնուած են իրեն և գործելու տարբեր ուղ- ղութիւն ունեցած են, ինչպէս և տոտը հակառակ զանազան պատ- րուակներով զանազան ձեւերու ներ- քեւ անտեղի գովեստներ այնպիսի անձանց նկատմամբ որոնք, թէեւ ու- մէն լաւ յատկութիւններէ զուրկ, բայց այդ թերթի վարիչներուն բա- րեկամ կամ համակարծիք գտնուելու մեծ առաքինութիւնը գործած են և կամ յոյս կը ներշնչեն այդ գովեստ- ներէն հրապուրուելով, անձնուէր գործիքներ դառնալու իրենց, բանէր զորս շատ դիւրին է մեզ ապացուցա- նել ի հարկին բազմաթիւ օրինակներ յառաջ բերելով, թողումը այն խն- դիրները և հարցունեմք. երբ խում- բագիր մը կամ լրագրի մը վարիչը հրապարակաւ գայթակղելի վարմունք մը կ'ունենայ, վարմունք որ հանրա- յին բարոյականը խանգարելու վը- տանդը կ'սպառնայ, միթէ անձնա- կանութեամբ զբաղիլ է ձաղկել նորա այդ դատապարտելի ընթացքն,

հանրութիւնն զգուշացնելու համար այդ մարդուն տուած վատ օրինակէն: Մեր հրապարակային գործիչներէն որոնք որ «այո» կը պատասխանեն այս հարցման, կամաւ կ'ուզեն մոլո- րեցնել հասարակաց կարծիքը, եր- կիւղ ունենալով որ նմանօրինակ կեր- պով գուցէ դատապարտութեան կարգը մի օր իրենց գայ, իրենց նը- մանօրինակ մէկ ընթացքին համար:

Այո՛, շատ ճիշդ է թէ մարդու մը առանձին կեանքը իւր հրապարակա- յին գործունէութեան հետ բնաւ յա- րաբերութիւն չունի, և խնդիրը կամ գործը թողլով անձնականութեամբ, ներքին կեանքով զբաղիլը գձուձ և անվայել բան է: Բայց միթէ Մշակի խմբագրին գործն այս պարագային մէջ է: Երբ քարոզիչ մը ինքն իսկ հրապարակաւ անբարոյական կեանք մը կը վարէ, ալ ինչ կարեւորութիւն կ'ունենայ հանրութեան համար իւր բարոյախօսութիւններն: Խմբագիրն ալ հանրային բարոյականի ուսուցիչ մը չէ, և ինչպէս քարոզչին, նոյնպէս խմբագրին տուած խրատէն տուելի՝ անոր վաղքն ու բարքը չփնտռուի: Ինչո՞ւ մեր դպրոցներէն կ'արտաքսեմք չլուտով անբարոյական ուսուցիչ մը. վասն զի կը մտածեմք որ այդպիսին չէ կարող մեր զաւակաց բարւոք դաստիարակութիւն մը տալ, ընդ- հակառակը կարող է ապականել զա- նոնք: Ի՞նչու միեւնոյն իրաւամբ չը դատապարտեմք ու հրապարակէն շարտաքսեմք անբարոյական խմբագիր մը ալ որ հանրութեան վատ օրինակ լինելէ զատ ուրիշ բանի կոչում չը կրնար ունենալ:

Երբ ընթերցողն անգամ մը կաս- կածի թէ խմբագիրը իւր քարոզած սկզբունքին չը հաւատար, այդպիսի

խմբագիր մը ինչ կարեւորութիւն ունի այլ ևս իրրե խմբագիր կամ իրրե հասարակաց բարոյականի ուղղիչ, և միթէ այդ խմբագրին ընթացքն աւելի անբարոյականացուցիչ հակազդեցութիւն մը չունենա՞ր ժողովրդեան մտքին ու հոգւոյն վրայ:

Օրոշում դիպքերէ շատ յուզուած, ի զուր փաստաբանական դարձուածքներով կ'աշխատին արդարացնելու Գ. Արծրունւոյ և նմանեաց դատապարտելի ընթացքն՝ անհատական կեանքի խնդիր յուշելով, Քաղաքակիրթ Անգղիա մը փառնեցնեն վերէն վար կը ձգէ. փառնելի անհատական կեանքին հետ էր իրենց գործը թէ՛ հանրային բարոյականը կ'ուզէին փրկել:

Բայց Ս'շափի խմբագրին և նմանեաց համար ուրիշ կերպ մտածելու է եղեր: Սոքա, իրրե խմբագիր կամ իրրե լրագրի վարիչ, փոխանակ բարի վարույց և հանրային բարոյականի ուսուցիչ հանդիսանալու ժողովրդեան՝ անձին իսկ օրինակաւ, ընդհակառակն ամէն խոյտառակութիւն, ամէն անբարոյականութիւն սանձարձակ գործելու են եղեր, և սակայն խօսուելու և գրուելու չէ եղեր իրենց այդ ընթացքին վրայ, անհատական գործ համարելով զայն:

Ահա՛ ձեզ օրագրական բարք՝ իրենք զիրենք «Նոր Օրագրութիւն» անուանողներու:

ՍԱՐԳԻՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ԲԵՏՆԱԶԱՐԵԱՆԻ

ՎՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆՆԵ

Մեր ընթերցողը գիտեն որ Թիֆլիզի Բէզնազարեան Սարգիս քահանայն վերջերս «Համառօտ քրիստոնէական վարդապետութիւն» մը հրատարակած էր՝ իրրե իւր քանադաս մտաւոր աշխատութեան արդիւնքը, և յետոյ Նոր-Պարի մէջ երեցած քննադատութիւններէն յայտնուեցաւ որ այդ դասագիրքը թարգմանութիւն էր ռուսերէնէ: Նոր-Պար իւր ըսածը հաստատելու համար, դէմ առ դէմ հրատարակեց բնագիրն և թարգմանութիւնը: Այդ քննադատութիւններէն երեցաւ որ Հ. Բէզնազարեանի դասագիրքը չարաչար մեղանշած է Հայ եկեղեցւոյ վարդապետութեանց դէմ:

Նոր-Պարի քննադատութիւնը ուղղութիւն գրաւեցին: Թիֆլիզի Նոր-սէսեան Հոգւոր Դպրանոցի Հոգաբար-

ձութիւնը Դպրանոցէն արտաքսեց այդ գիրքը: Ս. Էջմիածնայ Սինոդական երեք եպիսկոպոսունք, Գրիգորիս Աղուանեան, Սարգիս Տէր-Գասպարեան և Արիստակէս Դաւիթեան, քննելով այդ գիրքը, իրենց ստորագրութեան ներքե դատապարտեցին զայն և հերետիկոսութիւն հռչակեցին Բէզնազարեանի քարոզած դաւանութիւնը: Երեք եպիսկոպոսաց դատապարտութեան գրէն Նոր-Պար կը յիշատակէ հետեւեալ էական կէտերը:

Բէզնազարեան քահանայի թարգմանած Քրիստոնէականին մէջ ըսուած է. «Մեր եկեղեցւոյ ուղիղ դաւանութեան համեմատ, կարելի է ասել և մի բնութիւն և երկու բնութիւն ունէր Քրիստոսը» — Հայոց ուղղափառ եկեղեցին կ'ընդունի մի բնութիւն:

Թէ ինչ մտքով կոյս Մարիամ՝ Աստուածածին պիտի անուանի, առ այս իրրե պատասխան Հ. Բէզնազարեան գրած է. «Թէ և Յիսուս Քրիստոս ծնուեցաւ նրանից ոչ ըստ աստուածութեան, որ յաւիտենից էր, այլ միայն ըստ մարդկութեան, այլ սակայն արժանի է կոչուիլ Աստուածածին» — Երեք եպիսկոպոսը Նեստորի մոլորութեան հաւասար կ'անուանեն այս պատասխանը, վասն զի կը նշանակէ այդ թէ Աստուածածին ծնեց է զՔրիստոս միայն ըստ մարդկութեան:

Արեւելեան և արեւմտեան եկեղեցիք կ'ընդունին եթէ խորհուրդ, բայց Բէզնազարեանի գրքին մէջ ուրեքորդ մ'ալ աւելցեր է ընդհակադրութիւն անուամբ:

Բէզնազարեան քահանայն Ս. Պատարագի սեղանն ալ շարժական դարձուցեր է, հետեւեալ քմածին բացատրութիւնը տալով «... Բայց հարկաւոր ժամանակ կարելի է Պատարագ մատուցանել շարժական օծեալ վիմի վրայ, ևս վրանի տակ» — Երեք եպիսկոպոսը կը յայտնեն որ հին ժամանակ այդպիսի փորձեր եղեր են, բայց մեր նախահայրք խստիկուներ են շարժական սեղան գործածելու փորձին դէմ, վասն մեր եկեղեցին կ'ընդունի որ զգլխով պատարագին պարտ է անշարժ ունել:

Նոր-Պար պարտք կը համարի յայտարարել որ Բէզնազարեան, կրօնի այդ դասագիրքը թարգմանելով, ամենեւին միտք չէ ունեցեր մի որ և է վերանորոգութիւն մտցնելու Հայ եկեղեցւոյ մէջ և կամ հերետիկոսի դերն ստանձնելու մեր եկեղեցւոյ հանդէպ: Նոր-Պար Բէզնազարեանի մոլորութիւնը կը վերագրէ պարզապէս նորա տգիտութեան: Եւ մեղաւոր կը գտնէ այն Հոգաբարձութիւնները որք այսպիսիները իրրե կրօնի ուսուցիչ կ'ընդունին իրենց վարժարանաց մէջ, առանց քննելու նորա կրօնական գիտութիւնը:

ԴԱՏԱՊԱՐՑՆԻ ՍԻՉՈՏՆԵՐ

Խղճմտանքը, զերծ ամէն արտաքին ազդեցութենէ, լաւագոյն հեղինակութիւնն է՝ բացարձակ բարին բացարձակ չարէն զանազանող: Անկարելի է սակայն ամէն ազդեցութենէ ազատ համարել զայն. աշխարհի բնական և ընկերական կազմակերպութիւնը ստեղծած է բազմաթիւ մեծ ու փոքր պարագայներ՝ որոց իւրաքանչիւրը տարբեր տարբեր ուղղութիւններով կոչուած է իւր դերը խաղալ մեր խղճմտանքի գործողութեանց վրայ. ասոնցմէ զատ, խղճմտանքը նոյն իսկ իւր շատ մօտիկը, մարդ անհատի հոգեկան անցուկ շրջանակին մէջ, ունի վտանգաւոր թշնամիներ՝ որոց տեղի կուտայ յաճախ. այդ անարկու թշնամիներէն մին՝ վրէժխնդրութեան ոգին է: Իբր մարդ, ի հարկէ ունիմք մեր մէջ թէ՛ ազնիւ և թէ՛ վատ զգայուններ. ամենէն բարի մարդն անգամ երբեմն կը գտնուի այնպիսի պարագայներու մէջ, մտքի այնպիսի տրամադրութեանց ներքե՝ յորս իւր չար զգացումները կը գերակշռեն և այդ պահուն ի սրտէ կը փափաքի եթէ ո'չ չարիք գործել, գէթ չարիք մը փոխարինել. ահա այս վերջին պարագային վրայ է որ պիտի խօսիմք աստանօր:

Չարիք մը փոխարինել, այս է վրէժխնդրութեան պարզագոյն սահմանը. մեր առարկութիւնն առայժմ չպիտի կայանայ վրէժխնդրութիւնը գործելուն, այլ գործելու եղանակին դէմ, ո'չ թէ նպատակին՝ այլ միջոցներուն դէմ:

Յաճախ տեսնուած է մեր մէջ թէ, մէկը ուրիշ մէկու մը դէմ ո'ր մ'ունի. մէկու մը դէմ վշտացած է կամ անկէ չարիք մը տեսած. այդ ո'րը, վիշտը կամ չարիքը զինքը կը վրդովեն. հանգիստ չէ կարող նստիլ մինչև որ փոխարինը բանովմը չը հատուցանէ. չարիքի դէմ չարիքն իրաւ է որ իրեն օգուտ մը չունի, սակայն գէթ իւր կիրքը կրնայ հանդարտեցնել. բայց ո'րչափ սահմանափակ է անոնց թիւն՝ որք գիտեն չարիք գործել միայն ներքին սահմանին մէջ, այս ներքին բառը որքան ևս ի սկզբան տարօրինակ թուի ընթերցողին, և սակայն շատ ի դէպ նշանակութիւն մ'ունի. այո՛, չարիք գործելուն մէջ անգամ բարոյական ունենալու է. մեր հատուցած չարիքի քանակն և որակն կարելի եղածին չափ նոյն համեմատութիւնն ունենալու են ընդունուած չարիքին հետ. այսպէս ըսելով՝ մենք վրէժխնդրութեան պաշտպան չեմք ուղեր հանդիսանալ, այլ պարզապէս կը միտիմք ցոյց տալ վրէժխնդրութեան պայմանները՝ երբ անխուսափելի է այն. այս յօդուածը գրելու

Վր ներշնչումը մասնաւորաբար սա պատ-
ճառաւ որ ամէն օր մեր աչքին առջեւ
կը տեսնեմք այնպիսի դէպքեր՝ յորս
վնասուող կողմը՝ իւր վնասը փոխարինե-
լու համար պարզ ու բնական միջոցները
ձգած՝ կը դիմէ շատ անուղղակի և չա-
փազանց դատապարտելի միջոցներու .
նպատակն զմիջոցը կ'արդարացնէ խօս-
քը՝ շատ յոռի վարդապետութիւն մ'է :

Նշեալներէ մէկն ապարաւաճառ-
գողութիւնն էր ըրաւ . կ'ուզես զինքը
ամբաստանել և պատժել տալ . քու այդ
զգացումը բնական կը գտնեմ . բայց
բնաւ իրաւունք չունիս զնա , օրինակի
համար , դրամանենգութեամբ ամբաս-
տանելու՝ երբ այդ մեղքին տէրը չէ նա .
այլ պարտիս միմիայն իւր գողութեանը
համար ամբաստանել զինքը :

Քեզ դրացի խանութպան մը , որ քու
ծախած ապրանքէդ կը ծախէ՝ յաջողած
է տեղէ մը ածան ապրանք գտնել . կ'ըս-
կըսի ա՛յնպիսի գներով վաճառումներ
ընել՝ որոց առջև դու ձեռնթափ կը
մնաս . այս բանս ի հարկէ քեզ վնաս կը
պատճառէ . այս պատճառաւ գուցէ քա-
նի մը յաճախորդ ալ կ'որսնցունես . բայց
այս վնասը փոխարինելու համար դու ի-
րաւունք չունիս դրացիդ իւր գող ամ-
բաստանելու՝ երբ իրօք ինքը գող մը
չէ . գիտե՛ս , ի՞նչ պիտի լինի այդ սխա-
րագային մէջ քու բանաւոր վրէժխնդ-
րութիւնդ . — ինչ միջոցներով որ ինքը
քու յաճախորդներդ կ'որզեց , ջանալ
նոյն միջոցներով իւր յաճախորդները
դու ինքդ կ'որզել :

Սեպեմբ թէ դու փառասէր մ'ես և
կը փախաքիս որ ամէն մարդ զքեզ յար-
գէ մեծարէ . բայց կրնան գտնուիլ մար-
դիկ , որք՝ անկախ բնաւորութեան տէր՝
չախորժին բռնի յարգանքէ և քեզ կա-
րեւորութիւն չտան . այս բանը կրնայ
զքեզ չափազանց վնասցնել և վրէժխնդ-
րութեան ոգին զարթոցանել ի քեզ .
գիտե՛ս , ի՞նչ պարտիս ընել . իւր բա-
նաւոր փոխարինութիւն՝ միայն մէկ բան
յանձնարարելի է քեզ համար . — ինչ
ցուրտ անտարբերութիւն որ ինքն ունի
քեզ նկատմամբ , նոյն սառն անտարբե-
րութիւնը դու ալ ունեցիր իրեն նկատ-
մամբ . ինչպէս որ ինքը քեզ կարեւո-
րութիւն չտար . դու ալ իրեն կարեւո-
րութիւն մի՞ տար . բայց փոխանակ այս
ներելի միջոցին՝ ելնել անոր այնպիսի
թերութիւն մը կամ յանցանք մը վե-
րագրել որուն տէրը չէ բնաւ , ահա
ինչ որ երբեք ներելի չէ քեզ :

Այս օրինակները կը բաւեն , կար-
ծեմ , մեր միտքը սարգարանելու . նպա-
տակի մը հասնելու համար մեր ընտրած
միջոցները միշտ համապատասխան լինե-
լու են այդ նպատակին . եթէ իրաւունք

մ'ունիս՝ քաջութիւն ունեցիր այդ ի-
րաւունքդ օրինաւոր մեջոցներով պաշտ-
պանելու . իսկ մութին մէջ գործուած ,
անուղղակի , ստուերի , քսու միջոցները
դատապարտելի են Աստուծոյ և մարդ-
կութեան առջև . անուղղակի միջոցներու
կրթելիք՝ վատութեան հաւասարող ծայ-
րայեղ երկչոտութիւն միայն կ'ենթադ-
րէ . մեծ սրտի տէր մարդ մը՝ բնաւ չը
պիտի ուզէ զիջանիլ այդպիսի կեղտո-
տութեանց , զի ատոնք մեծ մարիճեք
մը չեն . պարզապէս տղու գործեր , այդ
գոհնիկ արարքները , տղու գործեր , և
սակայն երբեմն ա՛յնչափ անտեղի վնաս-
ներու պատճառ կը հանդիսանան նոքա :

Դառնամք խղճմտանքին . երբ ամէն
արտաքին ազդեցութենէ զերծ լինի այն ,
երբ ամէն խոցերէ ազատ , յստակ , մա-
քուր թոքի մը պէս լինի , մէկ անգամէն
պիտի կարենայ ըմբռնել թէ ո՞րք են ուղ-
ղակի և ո՞րք անուղղակի միջոցներն . ո՞րն
է ներելին ու բանաւորն , և ո՞րն՝ դա-
տապարտելին ու այապանելին . անհա-
մոքերը դժբաղդարար թանձր քող մը
կը ծածկեն յաճախ՝ մեր այդ միանկ ու-
ղիղ դատաւորին , խղճմտանքին վրայ .
բայց խղճմտանքը միմիայն տակ ծածկուած
կրակին կը նմանի . բաւական է մոխիրը
մէկդի առնուլ , կրակը կը ճառագայթէ
իւր ցլքն ու ջերմութիւնը . ցաւալին
հոն է որ օրերով , ամիսներով , տարի-
ներով մոխիրը կը մնայ այնպէս կրակին
վրայ և մէկը չգտնուիր զայն մէկդի ը-
նելու . ասոր նման ալ՝ մեր շուրջը կը
վիտան այնպիսի մարդիկ որք վնասուց
փոխարինութեան բանաւոր և ներելի
միջոցները անտեսելով , ամէն օր , ամէն
ժամ իւրեանց միջնավայրը կ'ապականեն՝
կեղտոտ , եպերելի միջոցներու դիմելով ,
և սակայն , մեք բան մը չեմք ըներ զա-
նոնք յուղղութիւն բերելու , և այն
խեղճերը չեն մտածեր իսկ անգամ թէ
իրենք սխալ ճամբէ կ'ընթանան . մեր
սոյն վարմունքը կ'ենթադրէ բարքերու
ստորնացում և ապականութիւն :

ԼԵՒՈՆ ՄԱՐՏԻՉԵԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԴՈՐՈՆ Ի ԹՈՒՐԻԻԱ

Զուիցերիական կէս պաշտօնական
Bund թերթի Կ. Պոլսոյ թղթակիցը հե-
տեւալ վիճակագրական տեղեկութիւն-
ները կը հաղորդէ Թուրքիոյ կրթական
վիճակի մասին :

Թրքաց ուսումնարանք կը բաժնուին
վեց կարգի .

1. Տարրական ուսումնարանք (բիւշ-
տիէ) . 4,190 հատ յետրոգական Թուրքիա՝
286,360 աշակերտով , 14,970 հատ ի
Փոքր-Ասիա՝ 451,530 աշակերտով : Աշա-

կերտք ըստ ազգութեան և ըստ դաւա-
նութեան կը բաժնուին այսպէս՝

	Եւրոպ. Թուրքիա		Ասիական Թուրքիա	
	Ուսուցիչ	Աշակերտ	Ուսուցիչ	Աշակերտ
Մահմ.	2,689	155,947	—	11,855 330,123
Գոյն	894	72,209	—	1,464 72,066
Հայ	125	35,624	—	1,264 25,692
Կաթ.	29	2,895	—	224 16,371
Բողոք.	5	535	—	101 4,384
Պոլղ.	148	6,065	—	15 600
Հրեայ	120	14,085	—	47 2,292

2. Քաղաքային ուսումնարանք . ամ-
բողջ Թուրքիոյ մէջ 449 հատ՝ 26,444
աշակերտով :

3. Մետրէսէ կամ մզկիթներուն կից
գտնուող դպրոցներ . 279 հատ յետ-
րոգական Թուրքիա՝ 10,542 աշակերտով ,
1,440 հատ ի Փոքր-Ասիա՝ 35,698 աշա-
կերտով :

4. Իտալիէ կամ բարձրագոյն ու-
սումնարանք . 35 հատ 2,558 աշակեր-
տով :

5. Զինուորական ուսումնարանք . 26
հատ Տարրական՝ 6,745 աշակերտով , 8
հատ բարձրագոյն՝ 1600 աշակերտով :

6. Մասնագիտական ուսումնարանք
ի Կ. Պոլիս . 2 բժշկական , 2 երկրաչա-
փական (մին գինուորական և միւսը քա-
ղաքական) , լեզուաբանական , իրաւաբա-
նական , առեւտրական , գեղարուեստա-
կան , անտառային և հանքային , ուսու-
ցիչ և ուսուցչուհի պատրաստելու հա-
մար տարրական , միջնակարգ և բարձ-
րագոյն ուսումնարաններ :

Պէտք է յիշել նաեւ Կալաթա-Սէրայի
Կայսերական վարժարանը , Զինուորական
ուսումնարան մ'ես 550 աշակերտով և
Ծովային դպրոցը 400 աշակերտով : Մայ-
րաքաղաքիս մէջ կան նաեւ արուեստից
և գեղարուեստից կանանց ուսումնարան
և աղջկանց որբանոց մը՝ զորս հիմնած է
Վեհ . Սուլթանը : Բացի պետական ու-
սումնարաններէն՝ որոցմէ 15,000 բաց-
ուած են Ն. Վեհափառութեան օրով ,
կան և շատ տարրական ուսումնարան-
ներ որք պաշտօնական վիճակագրու-
թեան մէջ չեն նշանակուած , ինչպէս
և Հայոց , Յունաց և Ֆրանսացւոց
բազմաթիւ մասնաւոր ուսումնարանք :
Եւրոպական և Ասիական Թուրքիոյ
ուսումնարանաց ընդհանուր թիւն է ,
Պոլսը հետ չառնելով , 30,000՝ որոց մէջ
կ'ուսանին 1,250,000 աշակերտ :

Թղթակիցը կը յաւելու թէ , ամէն օր
նորանոր վարժարաններ կը բացուին .
Այժմ կառավարութիւնը մասնաւոր հոգ
ունի իւրաքանչիւր գաւառի մէջ բարձ-
րագոյն վարժարաններ բանալու :
Որոշուած է իւրաքանչիւր կուսակալու-
թեան մէջ ուսուցչական և գիւղատնտե-
սական ուսումնարաններ բանալ : Գիւ-
ղատնտեսական ուսումնարանք կը վայե-

լեն մասնաւոր պաշտպանութիւնն վեհ։ Սուլթանին որ վերջերս այդ տեսակ ուսումնարաններ հիմնել տուած է ի Հալ-գալի, յԱնգլիանուպոլիս, ի Սելանիկ և ուրիշ քաղաքներ։

Գ Ո Ջ Ա Ր Ի Ս

Գոհար աղջիկ էր խելանի
Սիրոյ խոստմանց ուշ չէր տար,
Այս, Գոհարիկ այն գեղեցիկ
Ագեր ունի աստղավառ։

Պատանիներն ալ սիրայոյս
Անոր անցքին կը սպասեն,
Բայց Գոհարիկն այն անողորմ
Անփոյթ կ'երթայ երգելէն։

Անի պարին մեջ չի տար բոյ,
Որ ձեռք բռնէ պատանին,
Այդգամ հըպարտ ես, Գոհարիկ,
Արհամարհոտ բընաւին։

Գոհար գետակն ի վար իջաւ,
Հեղեղ դարձեր էր տափը,
Ու դող էլաւ սըրտիկն անոր,
Լայով ձեռքէ գոյգ ափը։

Հօրն ու մօրկան ձայնիկ կուտար
Կայնա՞ծ ջրին մէջ պըղտոր,
Բայց անձարակ Գոհարն փըրկէց
Երիտասարդ մը հըգօր։

Աղջիկն ուսին վըրայ դըրաւ
Սպիտակ ուլի մը նըման,
Եւ մեր Գոհարն որ կը դողար
Հասցուց միւս կողմն անխափան։

Չար լեզուներն ըսին թէ նախ
Պագիկ մ'ուզէց պատանին,
Ես այն գիտեմ որ Գոհարիկ
Մատիկն անցուց մատանին։

Վ. ՍՎԱՅԵԱՆ

ԱՂԲԻՐ-ՏԱՐԱԶ ԹԵՐԹԵՐԸ

Թիֆլիզի Աղբիւր-Տարազ Թերթերի և նրանց խմբագրի մասին սուտ ու սխալ բաներ են հրատարակուած։ մենք այսօր քանս կը նկատենք, որ այլ է Հրատարակիչը, այլ խմբագիրը։ Պ. Ս. Սպանդարեանը «Նոր-Դար»ի, Պ. Ա. Յովհաննիսեանը «Արձագանգ»ի, Պ. Ա. Արասխանեանը «Մուրճ»ի խմբագիր-Հրատարակիչներն են։ ունին խմբագրի մտաւոր և Հրատարակչի նիւթական կարողութիւնները միանգամայն։ Դիւրին է Հրատարակիչ լինիլ, երբ նիւթական կարողութիւն կայ, այն ինչ ամենքը կարող չեն խմբագիր լինիլ, ժողովուրդ ա-

ռաջնորդել, զի հարկաւոր է ունենալ գիտութիւն, մտաւոր հասկացողութիւն։ Տիգրան Նազարեանը «Աղբիւր» և Տարազ Թերթերի Հրատարակիչն էր և ոչ խմբագիրը։ զի այդ կարողութիւնը չունէր։ 1883էն 92 հրատարակուած է «Աղբիւրը»։ «Տարազ»ի հրատարակութիւնն ևս 4-5 տարի է, այդ Թերթերի մէջ չէ կարելի ցոյց տալ գէթ մի քանի տող, որ դուրս եկած լինէին Նազարեանի գրչից։ 83 էն 87 մենք ականատես ենք եղել «Աղբիւր»ի գոյութեան։ գիտենք, որ խմբագրուած էր Աղայեանից, և գըլխաւոր աշխատակիցը Նիկողայոս Տէր Աւետիքեանն էր։ Աղայեանն էր, որ իմ ներկայութեամբ շատ անգամ մտնելով խմբագրատուն և Նազարեանի 5-6 տողերից բաղկացած գրուածքը շարտելով սեղանի վրայ, կոչել է. «Ներայր, հազար անգամ ասել եմ թէ դու բան մի գրէր, քո գրածը սրբագրելուց աւելի դիւրին է նորից գրել...»։

Տ. Նազարեանը՝ կարծեմ՝ ձեմարանի ե. դասարանի աշակերտն է, Հախում-զարեանի, Հախումեանի, Տէր Աւետիքեանի և միւսների ընկերը, որոնք առաջին անգամ երկպառակութեան պատճառով թողեցին ձեմարանը։ Նազարեանը գիտութեան այդ աղբատիկ պաշարով կարող չէր յղանալ «Աղբիւր»ի հրատարակութեան գաղափարը՝ զոր առաջին անգամ յղացաւ Գ. Միրզոեանը։ Բայց որովհետեւ սա զանազան պատճառներով կարող չէր արածնութիւն ստանալ, դիմեց Նազարեանին։ Սա տեսնելով որ գործի մէջ չա՛հ կայ, յանձն առաւ և «Աղբիւր»ը մի քանի տարի հրատարակուեցաւ Գ. Միրզոեանի խմբագրութեամբ։ Բնականաբար շահը այդ ժամանակ երկու մասի էր բաժանվում, և այս բաւական մտահոգութիւն էր պատճառում Նազարեանին։ Գիտնալով թէ Միրզոեանը կարող չէ դատ բանալ, «Աղբիւր»ը ամբողջովին յափշտակեց Նազարեանը և այդ օրից «Աղբիւր»ը դադարեց մանկական Թերթ լինելուց և դարձաւ շահու աղբիւր, որով այսօր Նազարեանը մտադիր է Ներուպայի մի գեղեցիկ քաղաքում անցկացնել իւր կեանքը։

Սուտ է թէ «Աղբիւր»ի նկարները Ներուպայից էին բերուում։ Նոյն տուտը կրկնում էր նա մինչև 87 թուի վերջը, այն ինչ պատկերների փորագրիչը Տատիշվիլին էր։ (Ֆիգարո կեղծ անուամբ)։ Ա. Մատթէոսեանցը, որ փորագրիչ անգամ չէր, ամբողջ մի տարի «Աղբիւր»ի համար փորագրեց զանազան պատկերներ և ամիսը մի հատ հանելուկ, և Նազարեանը ամէն պատահողի ասում էր թէ Մատթէոսեանցը սովորել է Ներուպայում, երբ խեղճ երիտասարդը Ռու-

սաստանի սահմանից այն կողմ դեռ չէր անցել։

«Աղբիւր»ը իւր ամբողջ գոյութեան ընթացքում չէ ունեցել 2400 բաժանորդ, այլ հազիւ 1500-1600, թէ և միշտ իւր բաժանորդների թիւը կրկնապատկելով է մարսել տուել ընթերցողներին։ Այդ տարածայնութիւնները լոկ աչքակապութեան համար են։

Իբր թէ Նազարեանը ունեցել է զօրաւոր հակառակորդ թշնամիներ և սըրանց յաղթելով կարողացել է պահպանել իւր Թերթերի գոյութիւնը... Ահա՛ մի երկրորդ Դօնքիչօղ, որ իւր ըստուերը իրեն թշնամի է համարում։ Որքան մենք գիտենք, և ոչ մէկը այս կամ այն Թերթի թշնամին է, այլ Թերթի վնասակար ուղղութեան թշնամին ամէն ոք է և պէտք է լինի։ Թերթի ուղղութեան քննադատութիւնը թշնամանք համարել հասկացողութեան պակասութիւն է։ Քննադատութեանց շնորհիւ էր որ Նազարեան կարողացաւ պահպանել իւր Թերթերի գոյութիւնը։

Ուրախալին այժմ այն է որ յիշեալ Թերթերը անցնում են Գ. Միրզոեանի և Լիսիցեանի ձեռքը։ Լիսիցեանը չենք ճանաչում, բայց առաջինը ճանաչելով՝ յուսանք թէ այլ եւս այդ Թերթերը շահու աղբիւր լինելուց դադարելով, կը դառնան ժողովրդի համար կրթարաններ, ինչ որ ցանկալի է ամենքին։

Գալով տեղույս Օրաթերթին, եթէ նա իրաւ հետեւում է Ռուսահայ Թերթերի ուղղութեան և ուսումնասիրում է նրանց, Աղբիւր-Տարազի յիշեալ յայտարարութիւնը դնելով հանդերձ, պէտք է լուսաբանէր և այդ Թերթերի ուղղութիւնը։ Սուտ ու սխալ լուրերով լըցնել Թերթը, ամէն անշնորհք և իմաստից զուրկ բառախաղութիւնների տեղ տալ, կը նշանակէ զուրկ լինել Թերթ խմբագրելու և կառավարելու գլխաւոր յատկութիւններից, որի չգոյութեան պատճառով է, որ մեր մի քանի Թերթերը՝ վայր են ձգուած լրագրութեան նշանակութիւնը։

Խ. Գ.

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ

Սենեկի մը չորս անկիւնները մէկ մէկ կատու կան, իւրաքանչիւր կատուի աջ ու ձախ կողմերը մէկ մէկ կատու կան, իւրաքանչիւր կատուի դիմաց երեք կատու կան. ընդամենը քանի՞ կատու կայ սենեկին մէջ։

Ճիշդ լուծողներուն անունները պիտի հրատարակուին, իսկ առաջին անգամ լուծողը նուէր պիտի ստանայ վեցամեայ ԾԱՂԻԿ՝ յառաջիկայ թիւէն սկսեալ։

Նամակները պէտք է հասցնել մեզ մինչև հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 10։

ԳԱՒԱՌԱՅԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

«Լացի են գալիս, լաց են դու գիս, այլք գրեզ»
Մինչև յառաջիկայ դեկտեմբերի վերջ, մեր գաւառացի բաժանորդներին ո՛վ որ առաջին անգամ մեզ իմացնէ թէ՛ վերո-յիշեալ տողը ո՞ր հեղինակին, ո՞ր երկա-սիրութենէն եւ ո՞ր էջէն քաղուած է, անունը պիտի հրատարակուի և նուէր պիտի ստանայ երկու օրինակ՝ մեծա-հաշակ Եէքսորիի Անտոյի եւ Աղոնիս քերթուածէն, թարգմանութիւն Ա. Համ-բարգարթանի։

ՎԵՀԱՓԱՌԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐ

Ս. Երուսաղէմէն կը գրեն մեզ.
Վեհ. Կաթողիկոսն անցեալ ամիսներ թեթեւ հիւանդութիւններ և տկարու-թիւններ ունեցաւ, բայց այս ամիս քաջառողջ է։ Ն. Վեհափառութիւն կ'աշ-խատի իւր Պապիկ և Թուոնիկ պատուա-կան երկասիրութիւնն աւարտել, որպէս զի Ս. Քաղաքէս չմեկնած՝ տպագրու-թեան տրուի։ Արդէն «Մաղիկի» միջո-ցաւ իմացուած է թէ, Ս. Կաթողիկոսն վանուցս մէջ «Կալի վրան» ըսուած ընդարձակ սրահով և չորս սենեակներով տեղը կը բնակի, որ արդարեւ Պատ-րիարքարանէն յետոյ ամենէն փառաւոր բնակարանն է, ճաշակաւոր կերպով կա-հաւորեալ։ Այժմ ալ սա կը հաղորդեմք որ, երբ պատուիրակը Յոպպէ ելնեն, Պատրիարքարանի հոյաչէն դահլիճը և Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր մերոյ մի փա-ռաւոր սենեակն՝ Ն. Վեհափառութեան տրամադրութեան տակ պիտի դրուին մինչև ցմեկնումն։

Այս տարի մինչև ցարդ զանազան տեղերէ 110 ուխտաւոր ունինք, որոնք մինչև Զատիկ մնացող են. նոքա հոգեւոր խորին ուրախութեան մէջ են, որովհե-տեւ մեր եկեղեցւոյ հոգեւոր պետն՝ Վեհափառ Ս. Հայրապետն՝ շիւղի տես-նելու բարեբախտութիւնը կը վայելեն, և տակաւին Աստուծոյ կամեցողութեամբ շտեմնուած փառաւոր հանդէսներ պի-տի տեսնեն. հիմակունէ արդէն Ս. Աթոռոյս մէջ Կաթողիկոս, Պատրիարք, Եօթն եպիսկոպոսք, 40ի մօտ վարդա-պետ, նաև ճոխ թուով սարկաւազունք, զպիրք, և այլն, կան. տակաւին պիտի գան նաև հոգեւորական պատգամաւոր-ներ, այժմէն կը գուշակուի ուրեմն թէ՛ գալիք եկեղեցական հասցէներն ո՞ր աստիճան հիանալի և շնաչխարհիկ պիտի լինին։ Երանի՛ աչաց որք տեսնելոց են։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Քաղաք. Ժողովն արտօնեց վերա-շինութիւնն Պալլէսէի Պիղա գիւղա-քաղաքին ազգային վարժարանին որ խարխուլ վիճակի մէջ կը գտնուի։ — Արդեւ խորհրդի առաջնորդական տե-ղապահին հրահանգ տալ կազմակերպելու վիճակին կրօն. և Բաղ. Ժողովները։

—Աւսուցչի վկայական ստացան Սի-մոնեան Նշան և Գարթալեան Սրուանդ էֆէնտիք։

—Աւսումն. խորհուրդն սկսած է հետզհետէ ստանալ գաւառաց զգալի վարժարաններու վիճակացոյցերն և զբա-ղիլ անոնցմով։

—Տնտես. խորհուրդը կ'զբաղի կեդր. վարժարանի վեցամեայ հաշուեկշռոյն քննութեամբ։

—Վալթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկե-ղեցւոյ խնամալուծիւնը կը մտածէ տո-նել եկեղեցւոյն շինութեան 500 ամ-եակը։

—Յաւօք կը ծանուցանեմք թէ Ման-գոսիկի էֆէնդար լրագիրն անորոշ ժամա-նակաւ դադարման դատաւարտուեցաւ, երկուշաբթի օրէն սկսեալ։

—Երուսաղէմայ միաբաններէն Արթ. Գաբրիէլ Մ. վարդ. Անուշեան, որ նուի-րակի պաշտօնով ի Կալիփթա կը գրտ-նուէր, ուղեւորել է ի Ռանկուն, ուրկէ միևնոյն պաշտօնով պիտի երթայ ի Ճա-վա, Մատրաս և այլ հայաբնակ վայրեր։

—Ս. Էջմիածնայ Գէորգեան Հոգեւոր Ճեմարանը սեպտ. 29ին տօներ է իւր գոյութեան 18րդ տարեդարձը։

—Ի Խասգիւղ, կիւրակէ օր կա-տարուեցաւ, Գալթեան Որբանոցի հիմ-նարկութեան 26րդ տարեդարձը։

—Պաղատտի Առաջնորդ Գեր. Արիս-տակէս եպիս. Դերձակեան էնկիւրի հա-սեր և տեղւոյն եկեղեցւոյն մէջ քարոզ խօսեր է։

—Արարկիրի Առաջնորդ ընտրուել է Գեր. Տ. Վահան Վարդ. Յակոբեան, քարոզիչ Ղալաթիոյ։

—Հայ-Հռովմէական երաժիշտ Կարա-Մուրզան ընդունել է իրեն առաջարկուած պաշտօնը և ի մօտոյ կը մեկնի Բաղուէն ի Ս. Էջմիածին։ Թոճիկը նշանակուած է 1200 բուրի։

—Նոր-Դարի մէջ կը կարգամք. «Շա-տերը դիմում են խմբագրութեանս, պահանջելով Ամենապատիւ Մեղիսեդեկ եպիսկոպոս Մուրատեանի Հովուական Աստուածաբանութիւն գիրքը։ Դժբաղ-դարար խմբագրութիւնս այդ գրքից մի միայն մի օրինակ ունի, ինչպէս և ըս-տացել են Պոլսից միւս խմբագրութիւն-ները մէկ մէկ օրինակ։ Զգիտենք թիֆ-լիսի գրաժառանգողներին ուղարկուած է այդ գրքից վաճառելու համար թէ

ոչ. բայց եթէ ուղարկուած չէ, լաւ կը լինէր որ գոնէ մի հարիւր օրինակ ու-ղարկուէր։»

—Ուրախութեամբ կը ծանուցանեմք թէ Վեհ. Սուլթանը գնահատելով Աստի-կանութեան Դրան անձագրոց զիւանին տնօրէն Խանտանեան Ազն. Յարութիւն էֆէնտիի բարւոք ծառայութիւններն, Իւլայի երկրորդ աստիճանը շնորհեց նմա։

—Բարեգէն Արեւելքին կը գրեն.

Նոյեմբեր 8|20ին, Բարիպի բժշկական համալսարանի խմբ. ամբիթատորնին մէջ կատարուեցաւ բարիպեան բժշկաց ընդ-հանուր ժողովը, մասնակցութեամբ 130 բժշկաց, որոց մեծագոյն մասը բրօքէ-սէօսներ ու չիւանդանոցի բժիշկներ։ Զորս ժամու խորհրդակցութենէ ետք, զիւանը կազմուեցաւ տասը անդամք որոց մէջ կը գտնուի բարիպեանի յայ բժիշկ Տոքթ. Իէմիւսեան որ իջերնարուեցաւ 130 բուէարկողաց 112ին բուէովը Տոքթ. Իէմիւսեան բաւական ժամանակէ ի վեր կը վարէր արդէն այդ պատուաբեր պաշ-տօնն և շահած է համարումն իւր պաշ-տօնակցաց որք իրենց համակուծիւնն արտայայտել ուզեցին հայ բժիշկին, ըստ-ուար մեծ ամանութեամբ վերընտրելով զինքը։

—Պանտրմայի ու Պալլէսէի Առաջ-նորդ Գեր. Տիմոթէոս եպիսկոպոս Սափ-րիշեան իւր ծերութեան ու հիւանդու-թեան պատճառաւ հրաժարական շրջեր է Եփզ. Պատրիարքարան։

—Վանայ Գաւառական Խառն Ժողովն վիճակին Առաջնորդական փոխանորդ կարգել է զԱրթ. Սահակ վարդապետ, վանայոյ Արմէշի վանուց։

—Ազգ. Հիւանդանոցին Հոգաբար-ձութեան անդամներէս Տրգրան էֆէնտի կիւմիւլէիստան յրաժարեցաւ։

—Պէյքօզի առժամանակեայ թաղա-յին խնամակալութեան անդամ կարգը-ուած են Նիլքսան Նշանեան, Գէորգ Թաթարեան, Իէօրգ Միւհէնտիսեան, Միւրան Գազանեան և Կեսրուս Գովհան-նէսեան էֆէնտիք։

ԼԱԶԱՐԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆ

Մասնագիտական բաժանմունքներն աւարտող անձերը սովորաբար մօնում են արտաքին գործերի նախարարու-թեան ասիական բաժանմունքի ու-սումնական մասը, թարգմաններ պատ-րաստուելու Արեւելքի ուսուց. քա-ղաքական ներկայացուցիչների համար։ Բայց ի նկատի ունենալով, որ ու-սումնական մասում ազատ տեղ քիչ է լինում, շատերն աշխատում են իրենց համար պաշտօն ճարել ասիական Ռու-սիայում, մինչդեռ այդ վերջին պաշտօնի

համար իրաւաբանական, պատրաստութիւն է հարկաւոր, որ Լազարեան ձեւարանի աշակերտները չունին: Որպէս զի այդ պատրաստութիւնն ունենան նրանք, ձեւարանի Խորհուրդը խնդիր էր յարուցել, որ նրանց թոյլ տրուի Մոսկուայի Կայսերական համալսարանում իրաւաբանութիւն սովորել: Այդ խնդիրը Բարձրագոյն հրամանով յարգելի է ճանաչուած: Նրեք աշակերտներ արդէն մտել են յիշեալ համալսարանի իրաւաբանական մասնաճիւղը:

Նոր-Դար

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գերմանիոյ և Ռուսիոյ միջեւ առեւտրական բանակցութիւնը խզուած են, որովհետեւ Ռուսիա ո'չ մի զինուորական կ'ընէ:

—Անգլիոյ կառավարութիւնը պիտի պահէ Ուկրաինա երկիրն յարեւելեան Ափրիկէ, զոր թողուլ որոշած էր վերջերս ծագած խառնակութեանց պատճառաւ, քննադատ հատուցում պիտի ընէ վերջին դէպքերու մէջ քննադատող Պրանսացւոյ: Քննիչ յանձնաժողով մը կ'երթայ յՈւկրաինա, տեղւոյն վրայ ուսումնասիրութիւններ ընելու համար:

—Նիւ-Եորքի և Չիքագոյի միջեւ աշխարհիս հեռաձայնի ամենէն երկար գիծը բացուեցաւ: Երկայնութիւնն է 4530 հազարամէթր:

—Համալսարկի մէջ 7533 փոքր խանութպանք ու գործաւորք հետախտին պատճառաւ մեծ նեղութեանց մէջ մընացած լինելով, հանրագրով մը տեղւոյն ծերակոյտին օգնութիւնը խնդրեցին:

—Գերմանիոյ զինուորական նոր օրինագիծը որ պատրաստուած է Գարրիվի զօրավարին նախաձեռնութեամբ, լաւ ընդունելութիւն չէ գտած Նրեմպի խորհրդին մէջ: առ այս նախարարապետը մտադրած է հարկ եղած զինուորական ընել ծանրակշիռ պարագայներ յառաջ չը բերելու համար:

—Տանիմի մայրաքաղաքին գրաւման վրայ մանրամասնութիւնք հեռագրեւտէ կը հասնին: Նրա Պրանսական բանակը Ապրիլի առջեւ կը հասնի, Պահանջներ թագաւորը նեղը մնալով կ'ստիպուի հաշտութիւն կնքելու համար բանակցութեանց սկսիլ: Սակայն երբ Տոտս զօրավարը պահանջեց որ Պահանջէն իւր բոլոր զէնքն ու բռնած Պրանսացի գերիները յանձնէ և պատերազմական տուգանաց առաջին մասնավար մը ընէ, թագաւորը բացարձակապէս մերժեց է նոյեմ: 15ին բանակցութիւնք խզուեց և

հետեւեալ օրը Պրանսացիք Ապրիլի վերայ յարձակեցին: Պահանջէն ամէն ինչ վերջացած տեսնելով, պալատանց ու ցեղապետներու բնակարանաց կրակ տալով դէպի հիւսիս երեք օրուան հեռու տեղ մը կը քաշուի:

Տոտս զօրավարը զնդապետ մը թողուով յԱպրիլ, նոյեմ: 30ին Բօրթօ-Նօվօ դարձեց է: Զօրաց ջոկատ մը մինչև յԱլլատա պիտի յառաջանայ՝ երկրին ամբողջական գրաւումն ապահովելու համար: Ռիտաշի բնակիչք ընդունած են Պրանսական պաշտպանութիւնը:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պաշտօնաբաշխութիւնք:—Վանայ նահանգին վերաքննիչ ատենի ընդհանուր դատախազ Ահմէտ Վասֆը Էֆէնտի՝ նոյն նահանգին վերաքննիչ ատենի պատժական ճիւղին նախագահ, նոյն նահանգին կեդրոնական նախնական դատարանին ընդհանուր դատախազի օգնական Մէհմէտ Էմին Էֆէնտի՝ նոյն նահանգին վերաքննիչ ատենին ընդհանուր դատախազ, Նրզնկայի նախնական դատարանին ընդհանուր դատախազի օգնական Ռէմի Էֆէնտի՝ Վանայ կեդրոնական նախնական դատարանին ընդհանուր դատախազի օգնական, Քէնդլրիի նախնական դատարանին նախորդ ընդհանուր դատախազի օգնական Մահմուտ Ֆէհմի Էֆէնտի՝ Նրզնկայի նախնական դատարանին ընդհանուր դատախազի օգնական, Պրուսայի նահանգին Պիղատիչ գաւառակին գայմագամ Ալի Ասաֆ պէյ՝ նոյն նահանգին իշխէյօլ գաւառակին գայմագամ, այս վերջին գաւառակին գայմագամ Հիւսէյին Նազմի պէյ՝ Պիղատիչ գայմագամ անուանեցան:

Պատուանշանք:—Պարթի պապական նախորդ նուիրակ և այժմ Նրուսահմայ Լատին պատրիարք Տ. Լուտովիքօ Իրազիի՝ Ա. կարգի Մէճրտիյէ:

Աստիճանք:—Սանիյէ Միւթէմայիզի աստիճան՝ Աստիկանութեան Դրան ըրժիշկներէն Ճէմալ ու Սիմօն պէյերու:

—Հետախտի վարակեալ տեղերու ժողովրդեան յորդոր կարգաւ հրամայած է Վեհ: Սուլթանն, որ վազու ջուրերն եռացնելէ յետոյ միայն խմեն: Եթէ թէյ չգտնուի, ստէպ ասալ չայնք եփելով խմեն:

—Կամուրջին երկու կողմերը գլուխուած ոստիկանաց թիւն, ըստ կայսերական հրամանի, պիտի աւելցուին, որպէս զի կամուրջին բաց ելած ատեն անց ու դարձը բոլորովին արգիլուի:

—Արիւմու եւ Արեգալ լում պատուանշանի Գ. աստիճանը նուիրած է Պարսից կառավարութիւնը մայրաքաղաքի վա-

ճառականներէն Յակոբ Էֆէնտի Շէրպէթեանի:

—Վարձու կառքերու կառապանք 15 տարեկանէն վար չպիտի լինին, վկայական պիտի ունենան, միաձեւ հագուստ պիտի կրեն, կառքերուն մէջ սակացոյց ու ապակիներուն վրայ Թաղապետութեան շրջանակի թիւն ու թուահամար մը պիտի գտնուին, կառքերու կարասիներն նորու մաքուր, ձիերն ալ վարժ և տոկուն պիտի լինին:

—Գասապա-Գօնեայի երկաթուղոյն համար մենաշնորհ խնդրած է Այտընի երկաթուղոյն տնօրէն Պ. Բիւրգէր:

—Քսան օրուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Բերայի Տօլապ Տէրէսի թաղին ոստիկան Հիւսէյին Էֆէնտի, իւր պաշտօնին կիրառման պահուն պահականոցին մէջ Բանչօ անուն մարդ մը ծեծելուն համար:

—240 մանք՝ նոյեմբ: 14էն 20՝ պատահած են մայրաքաղաքիս մէջ, 129ը այր և 111ը՝ կին: Աստեցմէ 126ը Խալամ (61 այր, 65 կին), 99ը Գրիստոնեայ (61 այր, 38 կին) և 15ը Հրեայ (7 այր, 8 կին):

—Համագալլին Անկեալնոցին ի նըպաստ նուագահանդէս մը տեղի պիտի ունենայ վաղը, Գերմանական դեսպանատան մէջ:

—Էսկի-Շէնիքէն ի Գօնիա և Էնկիլըրիէն ի Կեսարիա շինուելիք երկաթուղեաց խնդրով կ'զբաղի Բ. Դուռը:

—Եգիպտական կառավարութիւնը որոշած է 50,000 եգիպտական ոսկւոյ արծաթ դրամ շինել:

—Ափիոնի մենավաճառի տառաջարկութեան մերժումը խնդրած են Զմիւռնիոյ ափիոնի վաճառականք:

—Ահուեյի փոքորիկ մը սկսելով մայրաքաղաքիս մէջ երկուշաբթի դիշեր, երեքշաբթի օր շարունակուեցաւ և չորեքշաբթի դիշեր առաւել ևս սաստկանալով, բազմապիսի վնասուց պատճառ եղաւ:

—Յուսաց Հանգուցեալ Պատրիարք Տ. Տիօնիսիօսի գոյից ու ստացուածոց հաշիւները պատրաստուած են յանձնաժողովոյ մը կողմէ: Հանգուցեալը պարտքերը վճարուելէ յետոյ 82,359 զրուշ 20 փարա մնացած է: Ասկից զատ հանգուցեալ Պատրիարքը 403,555 զրուշի պահանջ մը ունի Կ. Պոլսոյ եկեղեցիներէն ու մետրապոլիտներէն: Այդ գումարներու երկու երրորդ մասը Պատրիարքարանի անուակին, մէկ երրորդ մասն ալ հանգուցեալին ժառանգորդաց պիտի պատկանի:

—Եւտի Գուլիի Յուսաց հիւանդանոցին վրայ նոր շէնք մը պիտի աւելցուի կանանց յատուկ հիւանդութեանց

համար և առ այդ 750 ոսկի ծախք հաշուում է: Բարերար մը, որ իւր աշունը յայտնել ուզած չէ, խոստացած է 500 ոսկի նուիրել այդ նպատակին համար:

— Սեւ չամիչի վրայ Ֆրանսական կառավարութիւնը ծանր մաքսատուրք մը դրած լինելով, Այտընի նահանգին մէջ այդ բերքի գինը մեծ անկում մը կրած էր, սակայն կայս. կառավարութեան կողմանէ Ֆրանսական կառավարութեան մօտ եղած ձեռնարկներու շնորհիւ, մաքսատուրքը գեղջուկեր և այդ պատճառաւ սեւ չամիչի գինն, որ մինչեւ 20 շրուշի իջած էր, այս շաբթու 35 շրուշի բարձրացած է:

— Կարնոյ Թօրթօմ գաւառակի նսիւնական դատարանին նախագահ Թահիր էֆէնտի, առաջին քարտուղար Բամիզ էֆէնտի և անդամ Վարդան էֆէնտի՝ դատաստանի ենթարկուած էին կաշառակերութեան, գործածուած դրոշմաթուղթերու վերաբերեալ խնդրոյ մը և հակառակ օրինական տրամադրութեանց ամրաստանեալներ ազատ արձակած լինելու յանցանք: Կարնոյ կուսակալութիւնը, թէեւ անպարտ արձակած էր զանոնք, սակայն առաջին ընդհանուր դատախազն, որուն ղրկուած էին այդ խնդրոյ վերաբերեալ գրութիւնները, բեկած է նոյն որոշումն իրեն օրինաց հակառակ, և թուղթերն ի Կարին ղըրկած է, կրկին անգամ քննութիւններ կատարելով զանոնք լվերստին դատաստանի ենթարկելու համար:

— Ոսկի կաքսայ. — «Սապահնի մէջ կը կարդամք թէ երկու տարի առաջ մարդ մը ի Սամսոն պեղումներ կատարած պահուն քառասուն երկու օխս կշռող ոսկիէ կաթսայ մը գտեր և յանձնէր է տեղւոյն հեղինական հիւպատոսին: Ժամանակէ մը յետոյ այդ մարդը թէև հիւպատոսին դիմեր է, սակայն սա պատասխաններ է թէ կաթսան իրեն քովը չէ: Մարդը ձեռնհաս իշխանութեան դիմեր է հիւպատոսին նկատմամբ հարկ եղած օրինական գործողութիւնները կատարելու համար:

— Օսմ. Հանրային պարտուց վարչութիւնը երեքշաբթի օրը Պուլկար կառավարութենէն ստացաւ Արեւելեան Բումէլիի հարկի յուլիսի ամսավճարը, և միանգամայն ապահովութիւն տրուեցաւ այդ վարչութեան՝ թէ յաջորդ չորս ամիսներու վճարումներն ևս պիտի կատարուին ի մօտոյ:

— Երկրագործական Դրամատան Կարնոյ ճիւղը անցեալ հոկտեմբեր ամսուն 47 անձանց 31,650 շրուշ փոխ տուած է: Բասէնի սնտուկը՝ 18 անձանց՝ 7,200, Խնուսի սնտուկը՝ 11 անձանց՝ 10,600:

Դերջանի սնտուկը՝ 85 անձանց՝ 39,800, Բարերդի սնտուկը՝ 86 անձանց՝ 40,750, Երզնկայի գաւառին սնտուկները՝ 52 անձանց՝ 41,740 և Պայազի գաւառին սնտուկները՝ 49 անձանց՝ 20,725: Համագումար, 345 անձանց՝ 192,518 շրուշ փոխ տրուած:

— Դերջանի չրջակայ մէկ գիւղին մէջ սպանութիւններ և հրձիգութիւններ ընող մէկ քանի մարդերը ձերբակալելու համար նահանգին ոստիկան-գինուորաց հազարագետ Մէհմետ պէյը ղրկուել է, որ յաջողէր է ձերբակալել զանոնք: Նոյնպէս Բալուցի Հաճի Լուսուֆ անուն անձին սեպհական 32 կովերն, որք Գուզիջան գաւառակի Նէյիսէյ-տէրէ գիւղացի Ալի Հայտարի ու ընկերացը կողմանէ կողոպտուած էին, ետ առնուելով տիրոջը վերագործուած են:

— Ուսմանական կառավարութիւնն որոշած է ընդունել այն ձուկերն, որք Թուրքիոյ ափական ծովեզերքէն բռնուած են: Իսկ եւրոպական եզերքներէն բռնուածներուն համար ալ որոշած է վկայագիր մը պահանջել Կ. Պոլսոյ կամ Սէլանիկի ռումանական հիւպատոսներուն կողմանէ տրուած:

— Նախնական դատարանի Հուգուգի առաջին ճիւղն զբաղելով Նիմտական գանձուն և Ունձեան Վսեմ Արիկ էֆէնտիի միջև եղած դատով, որ յառաջ եկած է Էնկիւրիի կաւի հանքերու խնդրէն, որոշեց մերժել Նիմտական նախարարութեան խնդրագիրը:

— Կալուածոց առուծախի գործողութեանց ատեն վաճառողն ու գնողը պարտին ցոյց տալ իրենց Թեքքերէի Օսմանիյէներն, սակայն նկատելով որ գաւառները գտնուող ու է անձ երբ մայրաքաղաքի մէջ կալուած մը գնէ՝ անոր Թեքքերէի Օսմանիյէն բերել տալը դժուարութեանց կը հանդիպի, խնդիրն յանձնուած էր Պետական խորհրդոյ՝ առ այդ որոշում մը տալու համար: Պետական խորհուրդն որոշած է որ կալուածական առուծախի գործողութիւնը կատարուին, առանց պահանջելու գնողին Թեքքերէի Օսմանիյէն:

— Պուլկարական շոգենաւային ընկերութիւն մը կազմուելու վրայ է, երկու միլիոն Փրանք դրամագլուխով, հինգ հազար բաժնի վրայ, որոյ մէկ քառորդը պուլկար կառավարութիւնը կ'առնու: Ընկերութեան շոգենաւք ձրի պիտի փոխադրեն թղթատարական պայուսակներն և կէս գնով պիտի փոխադրեն պուլկար կառավարութեան պաշտօնեայնները, ռազմավթերքն և զինուորները:

— Ֆերիզ Նեճիպ փաղա, որ կայսերական հրամանաւ Այտընի Տէնիզի գա-

ւառը գնացած էր տեղւոյն պաշտօնէից նկատմամբ քննութիւններ կատարելու համար, իւր պաշտօնն աւարտած լինելով, երեքշաբթի օր մայրաքաղաքս ժամանեց և ուղղակի կայս. պալատ գնաց:

— Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը վաւերացուցած է Սէլանիկի Թրամուէյի ընկերութեան կանոնագիրը, և այժմ կը քննէ ընկերութեան մէկ առաջարկը որով կ'ուզուի 500,000 Փրանքի դրամագլուխը մէկ միլիոնի բարձրացունել:

— Կ. Պոլսոյ ու չրջակայից հեռագրական թելերուն նորոգութեան պիտի ձեռնարկուի, որուն համար մէկ միլիոն ութսուն հազար շրուշն աւելի ծախք մը պիտի լինի:

— Պաղտատի, Պասրայի ու Տիարպէքիի նահանգաց դատական քննիչ Հիւսնի էֆէնտի Տիարպէքիի ժամանելով քննութեանց ձեռնարկած է:

— Վերաքննիչ ատենի առևտրական ճիւղը նախընթաց օր դատով մը զբաղած պահուն՝ առանց դրոշմաթուղթի գրութիւններ տեսնելով, 100,070 ոսկւոյ տուգանաց դատապարտեց առևտրական առաջին դատարանի նախագահն ու անդամներն, որովհետև նախապէս այդ դատարան տեսած էր նոյն դատը:

(Սաատեք)

— Զրի դեղ տալ հրամայած է վեհ. Սուլթանն՝ հետախառն վարակեալ կարօտ անձանց:

— Պրուսայի հիւանդանոցին Ա. բժիշկ Սափարտիս էֆէնտիի Օֆիսիյէ տ'Աքատէմի տիտղոսը նուիրուած է Ֆրանսական կառավարութենէն:

— Արուեստահանգէս մը կազմակերպել հրամայած է լվեհ. Սուլթանն ի Շիշլի Կ. Պոլսոյ, ի ցոյց դնելու համար Թուրքիոյ արուեստական, ճարտարագործական և այլ արտադրութիւններն, ինչպէս և Եւրոպայէ բերուած ամէն տեսակ ապրանքներ և ճարտարագործական արտադրութիւններ:

— Սեբաստիոյ նորընտրի կուսակալ Խալիլ պէյ իւր պաշտօնավայրը հասեր է:

— Գոնեայի Ագսարայ գաւառակին մէջ կամուրջ մը շինել տուել է վեհ. Սուլթանին Ա. սենեկապետ Վաթիֆ Հաճի Ալի պէյ:

— Թօրփիտօ. Կայս. կառավարութեան հաշւոյն ի Դերմանիա յանձնարարեալ Թօրփիտօներէ 9 թիւ Թօրփիտօն Կ. Պոլսոյ նաւահանգիստը ժամանած է, Այդ Թօրփիտօն 39 մեթր երկարութիւն և 8 մեթր լայնութիւն ունի: Ինչպէս նաեւ հազար ձիու ոյժ ունեցող մեքենայ մը: Արագութիւնն է ժամը 22 մղոն: Երկու աշտարակներ ունի, որոց վրայ փոքր տրամագծով երկու թնդանօթներ դրուած են:

— Գործարանը. Ձեռնհաս իշխանութիւնն որոշած է վիճակագրութիւն մը պատրաստել մայրաքաղաքիս ու արուարձանացը մէջ գտնուած գործարաններուն, նշանակելով անոնց իւրաքանչիւրին տէրերուն անունը, արտօնագիր ունենալը կամ չունենալը, ինչ բանի ծառայելը, եւ այլն:

Հետախուզ. — Առողջապահական վարչութիւնը հետախուզի դէպքերու վրայ հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է կայսերական պալատան առաջին քարտուղարութեան:

Նոյեմբեր 25ին ի Բէշթա 4 մարդեր հետախուզի բռնուեր են:

Հոտէյտայի առողջապահական վարչութիւնը նոյեմբեր 23 թուականաւ հեռագրած է թէ Լէմէնի ու Ասիրի մէջ 14 օրէ ի վեր հանրային առողջութիւնը գոհացուցիչ է:

Տրապիզոնի մէջ նոյեմբեր 22ին երեկոյէն մինչև 23, հետախուզի երկու դէպք է հին ու նոր բռնուածներէն 2 մահ, Նոյեմբեր 24ին երեկոյէն մինչև 25, հինգ դէպք ու երկու մահ: Տրապիզոնի մէջ ժամ հեռուն գտնուած գիւղի մը մէջ չորս օրուան միջոցին չորս դէպք ու երկու մահ: Նահանգին միւս կողմերուն մէջ հանրային առողջութիւնը գոհացուցիչ է:

— Թղթատարական վերատեսչութիւնը տեղեկանալով որ մայրաքաղաքս հասած նամակներէն ոմանք փոխանակ ուղղակի իրենց տէրերուն զրկուելու, անուշադրութեամբ ուրիշ տեղերու նամակատունները կը զրկուին և հոն նամակներու տէրերը չգտնուելով՝ աստ կը վերադարձուն, որով յապաղումներ տեղի կ'ունենան, պաշտօն յանձնած է. նոյն վերատեսչութեան քննիչ Մէհմէտ Ալի պէյի, որ քննութիւն մը կատարէ և այդ յապաղմանց պատճառ եղող պաշտօնեայները խիստ պատասխանատուութեան ենթարկէ: Մէհմէտ Ալի պէյ, հարկ եղած քննութիւնները կատարելով, հաստատած է թէ Ղալաթիոյ նամակատան պաշտօնեայներէն ոմանք պատասխանատու են այդ յապաղմանց:

ՇԵՐԱՄԱՐՈՒԾԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊՐՈՒՍԱՅԻ

Թողեալ հասութիւնը ընդհ. տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ չերամարտածներուն թէ 1891ին Պրուսայի չերամարտածական վարժարանն ընդունուող աշակերտները լրացուցած լինելով իրենց երկամեայ դասընթացը, ուսումնաւարտի քննութիւն անցուցին քննիչ մասնախմբին առջեւ, քննութիւնն որուն հետեւանք 33 աշակերտներէն 31ը վկայականներ ընդունած են, երկու առաջինները Մէհմէտ Սալիկ և Օհան Յակոբեան էֆէնտիները:

Իւրաքանչիւրն իբր վարժատուութիւն ըստացած է մանրադէտմը չերամարտական վարժարանին կանոնագրին համաձայն:

Վկայական ընդունողներն են Մէհմէտ Սալիկ էֆէնտի, Պրուսացի, 26 տարու, Պ. Պ. Օհան Յակոբեան, Սէօլէօզ Կէմէլիկցի, 27 տարու, Յովհաննէս Փափազեան, 35 տարու, Յովհաննէս Չիլիկիրեան, Պանտրմացի, 25 տարու, Տիմիթրի Գորիլօղլու Միհալըճցի, 20 տարու, Աիքսան Լուկասեան, Պրուսացի, 24 տարու, Կարապետ Զիւմրիւտեան, Ինէկէօցի, 21 տարու, Բերասկէզի Բըրիսթիտէս, Պրուսացի, 22 տարու, Լէֆտէր Եմէնիճիօղլու, 20 տարու, Միհրան Գիւրքեան, Պալըքէսէրցի, 20 տարու, Պետրոս Նիկողոսեան, Կէմէլիկցի, 26 տարու, Թազուր Մանիկեան, Միհալըճցի, 21 տարու, Վարդան Տալեան, Պիլէճիքցի, 20 տարու, Հալիմ Բօջօղլու, Ատաբազարցի, 20 տարու, Նուրի Կրամաթիսա, Սէլանիկցի, 21 տարու, Փէթրո Ռուսո, Պրուսացի, 26 տարու, Սերիօ Վանվաս, Մուտանիացի, 23 տարու, Տիմիթրի Մուպաշիրօղլու, Պալըքէսէրցի, 20 տարու, Գէորգ Բիւթնէրեան, Պաղչէճիքցի, 21 տարու, Միսաք Պասմաճեան, Կէմէլիկցի, 21 տարու, Նազարէթ Տէր Յովհաննէսեան, Արսլանպէկցի, 28 տարու, Նիքօլա Նօրկօբուլօս, Պրուսացի, 44 տարու, ԸՍտեփան Կիւմրիչէտյան, Սէօլէօզցի, 44 տարու, Անասթաս Միսթաքիտէս, Պրուսացի, 36 տարու, Վէհպի էֆ. Պրուսացի, 26 տարու, Բանանի Թէոտորիտէս, 20 տարու, Լեոն Գարիպեան, Քուրտ-Պէլէնցի, 22 տարու, Բլաթօն Սապահիտէս, Հալէպցի, 19 տարու, Նանքօ Իրօթիմիտէս, Պրուսացի, 32 տարու, Մէհմէտ Ջէմալ էֆ. 27 տարու, Էմին էֆէնտի 35 տարու:

Պրուսայի չերամարտական վարժարանին վկայեալ աշակերտներուն թիւը մինչև հիմակ կը հասնի 94ի:

Վերջին ծանուցումով մը պիտի իմաց տրուի վարժարանին բացումը յառաջիկայ տարեշրջանին համար:

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻԻՆ

Կ. Պոլիս 21 նոյեմբ. 92

ԱՐԺԷՔԻՐԱՄՈՑ			
Օսմ. լիւան 100 զրէն			
Մէհիւնյէ	107 32	Վէցնոյ	103
Քառարդ մէճիւ	106 35	Բուսիոյ բօլ	90 2
Մանր մէճիւ	103	Նաթլէն	88
Մէթալիք	97	Գրիմից	51 20
Հինգնոյ	104	Անգլ. լիւան	110 26
Մանէթ Թղթադարմ 9 18			
Գօնուիտէ	23 36	Բուս. երկ.	91 1/2
Թահիլ. Օսմ.	82 30	Թաուիլէ	21 1/2

ԱԶԴ. ԾԱՂԻԿ, Ի

Մաղիկի ներկայ թիւը Բ. տարւոյ վերջին թիւը լինելով, յառաջիկայ թիւով կ'սկսինք Մաղիկի Գ. տարւոյ շրջանը: Որովհետեւ թերթին ծաւալի մասին ունիմք ընել փոփոխութիւն, այդ պատճառաւ կարելի է որ մի քանի օր ուշանայ յառաջիկայ թիւոյն հրատարակութիւնն:

Կը խնդրեմք այս առթիւ քմեր այն բաժանորդներէն որոց պարտքը մնացած է, որ հաճին վճարել անյապաղ:

ԽՈՐԱՄԱՆԿ ՈՍԿԵՐԻՉ

Տարօրինակ հարուստ անգղիացի մը Պոլիս կուգայ, ինչպէս ամէն տեղեր, նոյնպէս մեծ Շուկային մէջ, Հայ ոսկերչաց կողմն ալ ման եկած պահուն, կ'առաջարկէ ոսկերչի մը շինել մի արծաթեայ ծխախոտի տուփ որուն քովը գըտնուի մի շան տնակ, առջեւը արծաթէ շուն մը, որ զինքը (Անգլիացին) տեսնելուն պէս իւր տնակը փախչի: Ոսկերիչը, որ այսպիսի ապսպարանք մը բնաւ լսած չէին, կ'սկսին ծիծաղիլ: Նոյն պահուն մարդը լուրջ դէմք մը առած էր: Յանկարծ աղքատիկ: Այլ խորամանկ Հայ ոսկերիչ մը կ'ըսէ թէ ես կարող եմ շինել մի այդպիսի բան: Պայմանը կը դրնեն: Մարդը տուփը կը շինէ: Անգլիացին կը տեսնէ զայն և շատ կը հաւնի: Եւ, ո՛ւր է շունը, կը հարցնէ:

— Բեզ տեսաւ, ներս փախաւ շունը, կը պատասխանէ ոսկերիչը, անտարբերութեամբ:

ԾԱՐ

ՀԱՅ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ

Ժ.

ԲԻԹԱՊՃԻ—ՄԱՐԳԱՐ

(Շար. նախորդ քիւէն եւ վերջ)

Մարգար. յերուսաղէմ նշանաւոր ուսումնասէր բարեկամ մը ունէր, այն է Մուրատ Գ. Բասթալ Յակոբին հօրեղբայրը որ Աւստրիոյ հիւպատոսն էր, և որ Բէյլէհէմի Բառասնից Այլի մէջ ընդարձակ տուն մը կտակած է Երուսաղիմայ վանքին: Այս տուն այսօր կ'արժէ 5000 ոսկի:

Պ. Սիմօն Մուրատ ևս, որ ի Յոպպէ իւր անձնական թանգարանին մէջ 2000

մօտ մատենան ունի՝ տպեալ՝ և ձեռագիր, այս գրքերէն հայերէնները՝ մեծաւ մասամբ Մարգարէն գնած էր:

Կաթողիկոսը, վանահարը, Եպիսկոպոսը և Առաջնորդը՝ բարեազիրներով գրքեր կ'ուզէին Մարգարէն, և երբ Պօլիս գային, իբր վաղածանօթ բարեկամք՝ նորա տունն հիւր կը լինէին. իրենց մեկնումը միշտ մեծաքանակ գրքերով կը լինէր, զորս Մարգար՝ նոցա ճաշակին համաձայն պատրաստել չատլաւ գիտէր:

Եթէ Ատանայի, Թարսուսի, Հալէպի, Հաճնոյ, Եօզղատի, Մալաթիոյ, Ատիեամանի, Պէհէսնի, Կիւրիւնի, Տիւրիկի, Սոսոյ, Աղթամարայ, Կոստայի, Լմայ, Մշոյ, Բաղէշու վանքերու մէջ հին գրքեր տեսնէք, գիտցէ՛ք որ՝ Մարգար զանոնք ստիպմամբ առնել տուած է:

Թօփուզեան Յակոբ Եպիսկոպոս՝ աշխարհականութենէն սիրելի էր Մարգարին, որ կը յղէր ի Լիւս քերականութիւններ և ճարտասանութիւն, և կ'ըսէր իւրովի:

«Ահա՛ մոնթ մը՝ որ քերականութիւն ուսանող աշակերտներ միայն կը հասցնէ Անտոյատին մէջ»:

Մարգար՝ շատ դժուարութեամբ բացած էր իւր գրատունը, և կարգ մը արգելքներու հանգպելէ վերջ, նշանաւոր տաճկագէտ և գեղագիր Թիրեաքեան Եուսուֆ էֆէնտի ազգայնոյն խնդրագիր մը պատրաստել կուտայ և պէտք եղած արտօնութիւնն ստանալով, կը յաջողի այսպէս 40 է աւելի տարիներ շարունակել Մարգարեան գրատունն, և կազմ ու պատրաստ թողուլ զայն իւր յաջորդաց:

Մարգար՝ 100-150 լիւրայի ամսական առ և տուր մը ունէր, և ինքը կը գուհանար 0/0 10 գեղջով, զոր կ'ստանար հրատարակիչներէ և տպարանապետներէ: Պարզ տոմար մը բաւ էր իրեն իւր շահը գիտնալու: Կը նեղանար Մարգար անոնց գէտ, որ կ'ուզէին որոշեալ գէշն պակաս տալ կամ սակարկել:

Գրագէտը, դաստառը, ուսումնասէր ամիրայը գիտէին Մարգարայ բընութիւնը, կը ջանային նորա բարեկամութիւնը շահիլ, որպէս զի հեռի տեղերէ տպեալ գրքեր եկած ատեն, իրենց ցոյց տայ, ինչպէս նաև հազուագիւտ գրքերն: Կային երեւելի անձնաւորութիւնք, որոնք զիրքը զարդի կամ թանգարաններ կազմելու համար կը գնէին:

Մարգար՝ գաւառացի յաճախորդաց բարբառէն կը հասկնար թէ ո՞ր տեղացի էին անոնք, և թէ՛ բազմատեսակ Սաղմոսներէ կամ որ և է եկեղեցական գրքերու որ տեսալէն կ'ուզէին, և այլն, վստահ զի ամեն գաւառացի՝ մէկ մէկ տեսակ Սաղմոս կամ Նարեկ կ'ուզէր

ընդհանրապէս: մէկ մէկ տիրացու (կարգալ գիտցող) կ'առաջնորդէր զիրենք դէպ ի Մարգարայ գրատունն:

Մարգար՝ եթէ իւր վաճառած գրքերըն մասնաւոր կնքով մը դրօշմէր, այսօր պիտի տեսնէինք իւր վաճառած գրքերն՝ աշխարհիս ամէն կողմը գտնուող ուսումնասէր Հայոց քով, և կեղեցեաց և դըպրոցաց մէջ:

Մարգար՝ 40 երկար տարիներէ աւելի շարունակ զբաղած է գրավաճառութեամբ, և այսու մեծ ծառայութիւն մատուցած է: Իրմէ առաջ՝ իբրև գրածախ տիրացու Յարութիւն մը միայն յիշուած է՝ Մեսրոպ Նրէց անուն գրքին ի թուին ՌՃՁՁ տպագրութեան յիշատակարանին մէջ, իբրև սոյն գրքին օրինակն հրատարակողներէն մին:

Մարգար՝ իւր ժամանակին հմուտ անձերէն կը համարուէր, թէ և գրքերն ծայրէ ի ծայր կարդալու սովորութիւնը չունէր, բայց կը յարգէր գրավաճառութեան պայմանն, ինչպէս կ'երևի իւր որդւոյն՝ իւր յաջորդին՝ Յարութիւն Մարգարեանի տուած խրատէն, երբ նախ քան Պէպէքի դպրոցն ղրկելը, իւր գրատունն առած էր զնա. «Տղաս՝ գրավաճառութեան պայմանն է, կարգալ՝ գրոց յառաջաբանն, յիշատակարանն և ցանկը, աչքէ անցնել հետաքրքրական մասերն, ծանօթանալու գրքին և ծանօթացնելու զայնս յաճախորդաց:

Այսպէս, Մարգար գրագիրին կուտար տեղեկութիւն գրոց, ուղեորին՝ ճանապարհ, հովուին՝ միջոց իւր հօտն խաղաղապէս հովուելու, ուսումնասիրին հետաքրքրաշարժ գրքեր, պատմագիրին՝ քննական մատենաներ, կրօնասիրին՝ եկեղեցական հատորներ, վիճասէրին՝ Տաթևացւոյն երկերն, լեզուագիրին՝ Բառարաններ, հնայնագիրն՝ ձեռագրեր, հարցասիրին՝ գոհացուցիչ պատասխաններ: Գոգցես ամենուն պատգամատուն էր իւր գրատուն մէջ: Որչափ հեղինակք, գրագէտք, եկեղեցականք օգտուած են Մարգարէն, երբ լրագիրք, թղթատարք, հեռագիրք, շոգենաւ և շոգեկառք՝ այսչափ մօտ յարաբերութեանց մէջ չէին դրած Ազգն և ազգայիները: Այս տեսակէտով իսկ երախտապարտ լինելու եմք Մարգարայ, որոյ գրատունն թուրքիոյ հնագոյնն և համբաւաւոր խանութն եղած է հաստատութեամբ, ճոխութեամբ և անյողդողդ շարունակութեամբ:

Մարգար՝ հռչակաւոր էր նաև իւր նահապետական տունով: Որդէսէր հայր մ'էր և ընտանեւէր այր մը: Անեցաւ 16 զաւակներ, յորոց 4ը փոքր հասակի մէջ մեռած են, իսկ մնացեալ 12ը են՝

Մարիամ, Յարութիւն (1), Ռակիան (2), Ասանէթ (3), Գարբիէլ (4), Տիրուհի, Սերովբէ, Ռափայէլ, Միքայէլ (5) Իսկուհի, Ագապի, Քերովբէ (6): Եւ այս երկուստան մանկունք՝ ծալապատիկ իրենց յատուկ տեղերն կը նստէին փայտեայ մեծ սեղանին շուրջը, զոր յատկապէս չինել տուած էր Մարգար, և որուն վրայ կը փռուէր ի Թէքիրտաղ գործուած մեծ և երկար անձեռոց մը: Սեղանին ճակատը կախուած էր Ընթրեաց պատկերը: Նախ Հայր Մերը ըսել կուտար միաբերան, և ապա ինքը կ'սկսէր՝ ըստ սովորութեան ուտել, և ինչ աղւս՝, աղւս՝, աղւս՝ եղեր է ըսելով՝ տղայքը կը գրգռէր ուտելու այն կերակուրներն որոցմէ չէին ախորժեր:

Մարգար՝ շատ անգամ սեղանի կը հըրաւիրէր առաջնորդ մը, եպիսկոպոս մը կամ ծերունի Գրիգորիս վարդապետը:

(1) Յարութիւն՝ երէցն էր մանչ զաւակացը մէջ, որոյ կենսագրականն ընել մտադիր եմք:

(2) Ռակիան՝ Զմիւռնիոյ աւանդակիրն եղած է, և անդ ամուսնանալով՝ ունեցած է երկու աղջիկ, երկու մանչ զուակներ, Մարգար և Պետրոս, Էսթեր և Արթուր:

Մարգար՝ իւր հօրը արհեստը կը յարտեէ եղբօրը՝ Պետրոսին հետ, և արհեստին պահանջած ուղղամտութեամբն՝ առաջնակարգ տեղ մը գրաւած է իւր մրցակցաց մէջ:

(3) Սա իւր քոյրերուն մէջ ամենէն խնայողը լինելով, Մարգարեան տանը տնտեսուհին ընտրուած էր:

(4) Գարբիէլ՝ Բէսիմէ-Պաշի հաճի Մկրտիչ աղայի փեսան եղած, Օսմ. Տէրութեան պաշտօններու մէջ մտած է, երկար ատեն այլ և այլ տեղեր մաքսապետութեան պաշտօն վարած, և եկամուտի նոր աղբիւրներ առաջարկած է ի Պօլիս:

(5) Միքայէլ՝ Սամաթիոյ Ս. Սահակեան վարժարանի նախկին փայլուն և լեզուագէտ աշակերտներէն է: Յօդուածներ գրած ունի՝ նոյն վարժարանէն հրատարակուած Բարաստակներու, Արեւելքի Աստղիկ Արեւելեանի և Մասիսի մէջ: 1854ին հրատարակած է ռամկական բառերու և ասացուածոց հաւաքածոյ մը: Մին էր 1853ին առաջին անգամ ի վարագ գնացող վարժապետներէն: Ետոյ Թեհրան գնաց ու Շահին ոսկերչապետ եղաւ: Զբաղած է նաև վաճառականութեամբ, և այժմ տեղւոյն դրամատան մէջ բարձր պաշտօն ունի: Մեծ զարկ տուած է տեղւոյն դպրոցաց յառաջագիմութեան և բազմաթիւ աշակերտներ հասուցած է: Ունի վեց զաւակներ, որոցմէ մին՝ Արսէնը, Պէրպէրեան վարժարանը ղրկած էր անցեալ տարի:

(6) Իմ նախկին ընկերներէս էր՝ Կէտիկ-Փաշայի Ս. Յովհաննու վարժարանին մէջ: Ետոյ գնաց Փարիզու Մուրատեան վարժարանը, ուր երկու տարի մնալով՝ վերադարձաւ, և աստ երբեմն բօւսմ-միութեամբ և գրավաճառութեամբ զբաղեցաւ, և ապա ի Ֆէրիզիւղ զբօսարանը ընթերցարան մը բացաւ: Երկար տուն ֆէրիզիւղի Թաղ. Սորհրդոյ անդամակցութեան և դպրոցի տնօրէնութեան պաշտօնները վարած է: Ամուսնացած է, և ունի հինգ մանչ զաւակներ:

14 անձէ աւելի չէր ընդուններ իւր սեղանին, որուն կը ծառայէր իւր զաւակներէն մին:

Զուարճախօս և առակախօս Մուրատ միաջէն վարժապետն ի Պօլիս եղած ժամանակ՝ շատ երեկոյ Մարգարայ հիւրն էր, որ զուարճալի տարօրինակ պատմութիւններով՝ տղաքները կ'զբօսցնէր և տան ուրախութիւնը կը կրկնապատկէր:

Մարգար՝ աղաքը ըսելով անխտիր կը սիրէր մանչերը և աղջիկները, մեծերն ու փոքրերը, ու կ'օրհնէր հաւասարապէս ամենքն ալ:

Այսչափ բազմաթիւ զաւակներ՝ կերակրելու և ապրեցնելու համար շատ զիւրազան կը գնէր նոցա ուտեստն:

Մարգար սովորութիւն ըրած էր ուշ առնել Պալի-Փաշայէն վար իջնել, ուր բոլոր պտղավաճառք և բանջարածախք կ'սպասէին իրեն անցնելուն, որպէս զի աժան տալով՝ ազատին իրենց բռնէն: Մարգար իւր գնումները կ'ընէր, ոչինչ գնով մը գոհացնելով ծախողները, իսկ տղայոց կօշիկներն ու հագուստներըն՝ տարին մի անգամ կ'առնէր, և այսպէս մեծ խնայողութեամբ կը պահէր իւր բազմանգամ ընտանիքն, չարժեքով դրացեաց զարմանքն, որք կ'ըսէին թէ Մարգար քիմեա գտած է:

Մարգարայ կիսն ալ՝ Նազըն, տնալէն կին մ'էր, և զաւակաց առտնին դաստիարակութեան խնամք տանելէ զատ, իւր փողոցին գրեթէ ընդհանուր իրաւախօսն էր: Իրեն կը գիմէին այրաթող կիսն, գծտած մայրն ու աղջիկը, և՛ Մէկ խօսքով, Նազըն՝ կանանց եպիսկոպոսն է կ'ըսէին: Իսկ Մարգար՝ տունի գործերուն չէր միջամտեր, իւր քեֆին կը նայէր: Կը ծխէր սաթէ բերնով ջպուխի մը ծայրն անցուած Շիշման-իշի լիւլիկով:

Մարգար 56 տարեկան հասակին մէջ վախճանեցաւ, արդիւնաշատ և օրինակելի կեանք մը անցնելով: Հիւանդութեանը միջոցին՝ շարունակ իւր թափանցիկ և նիհարցած ձեռքը վրայ կը նայէր: Իւր վերջին վայրկեանները՝ շատ սրտառու չէին: Զաւակունքն միակ չէին թողուր իրենց հայրը, փոխն ի փոխ այցելելով անոր: Իւր վերջին բառերն եղած են՝ ձեռքերը ցոյց տալով իւր Յարութիւն որդւոյն. « Տղա՛ս, մարմնոյս մէջ ա՛լ հիւթ չէ՛ մնացած. պէտք է օրհնեմ սիրելի զաւակներս »: Եւ կը խորատէ իւր որդիքն որ բարի լինին և օգտակար՝ մարդկութեան: Եւ դառնալով իւր Նազըն Տիկնոջ, կը խնդրէ Ս. Հաղորդութիւն, զոր ամենայն ջերմեռանդութեամբ ճաշակելէ վերջ՝ ձեռամբարձ օրհնութեամբ կը փակէ իւր աչքերն, աւանդելով իւր հոգին՝ 1848 Յունիս 3ին:

Մարգարայ մահուան լուրը՝ տխրու-

թեամբ կը համակէ ոչ միայն իւր բարեկամներն, այլ գրեթէ ամբողջ ազգը: Մեծ չքով կը կատարուի յուշարկաւորութիւնը, որուն ներկայ կը գտնուին Մայրաքաղաքիս մէջ գտնուող բազմաթիւ բարձրատիճան եկեղեցականք, վարդապետք, քահանայք և 100ի չափ վարժապետք: Թափորը կ'սկսի Պալի-Փաշայի տունէն և մէկ ծայրը կը հասնի մինչև Մայր-Նիկեղեցին, ուրկէ հանգուցելոյն մարմինը կը փոխադրուի նոյն հանդիսի Պաղքըլլի գերեզմանատունը, ոչ թէ վաղանցուկ ծաղկեայ պսակներով զարդարեալ, այլ լիաշուրթն գովեալ և օրհնաբանեալ:

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Յ Ա Ն Կ Ն Ի Ի Թ Ո Յ

Բ. ՏԱՐԻՈՅ « ԾԱՂԻԿ » Ի

Ազգային լուրեր, երես 253, 265, 277, 289, 297, 305, 317, 329, 341, 355, 368, 381, 392, 405, 418, 430, 437, 449, 461, 473, 485, 497, 509, 517, 533, 545, 557, 569, 581, 593, 605. Ազգային նոր թերթ մը, 22.

Ազգային վարժարանը ու մեր վարժապետը, Սիմաք, 481.

Ազգային վարժարանը և ուսման ծրագիրը, Սիմաք, 496.

Ազգեցութիւն կանանց ի ձեռն գրականութեան, Եղիշե Գ. Պալքգան, 516 և 532.

Ախտաբոյր գրականութիւնը, Վ. Մամիկոնեան, 479.

Ակամայ ընդհատումն, Ա. Պիպեռնեան, 423.

Ակիւզաս և Պրիսկիլա, 312.

Ահաբի արկած կամուրջին վրայ, 584.

Աղբիւր-Տարազ թերթերը, 604.

Ամանորի առթիւ, Գալիք, 210.

Ամուսնական խաղ, 373.

Այլակերպութիւն բառարանի, Գ. Գ. Պարոնեան, 456. 491.

Այլ և այլք, Թ. Քիւբէլեան, 8, 92, 104, 115, 128, 200, 212, 224, 237, 249, 274, 302, 314, 326, 351, 371, 387, 411, 490, 523, 538, 550.

Անգլիական գրականութիւն, Հ. Յ. Տ. Ս. — Լորտ Պայրըն, 76. — Լորտ Թէննիսսըն, 208. — Ննովք Արտըն, 332. — Պէյքըն, 566.

Անգլիկերէն բառարան, Ս. Գափամանեան, 220.

Աներեւութացող կենդանիք, 466.

Անյուսալի կտակ մը, 386.

Անուանի Հայաղբի մը, 375.

Անուս հաշուողներ, 490, 496.

Անտարբերութիւն դէպ ի մայրենի լեզուն, Լ. Մկրտիչեան, 26.

Անցեալից մի յիշատակ, Ա. Մ. — Եան, 251, 256.

Աշխատութիւնք եւ տառապանք, Լ. Խանտանեան, 460.

Աշխարհագրութիւն պատկերազարդ Գ. Փալազեան, 320.

Աշխարհի շուրջը, Յ. Մ. Ագնաւորեան, 490, 515, 538, 563, 573.

Ապագայ Ադամեան, Լ. Մկրտիչեան, 44. Ապագային համար, Կ. Յ. Պ. 133.

Ասպետ Ա. Խ. Զունդ, 68.

Առածներ, 551.

Առաքելութիւն, 202.

Առողջութիւն և հիւանդութիւն, 457.

Արարացին և իւր զամբիկը, 574.

Արդարութեան գութն. Արձակ բանաստեղծութիւն, Բաթիւլ Մանտէս. Թարգ. Ա. Թ. 186.

Արժէք Դրամոց, 155 52 թուոց մէջ.

Արժաթի նմանութիւն, 162.

Արձագանգ ուսանայոց մամուլէն՝ Ս. Գարամանեանի Հայերէն բառարանին նկատմամբ, 299.

Արուեստագիտի քմահաճոյք, 386.

Արտաքին լուրեր, 155 52 թուոց մէջ.

Բարեբաղէն կարևոր տեղեկութիւնք, 218.

Բալու. Ս. Մեսրոպայ բերդաժայռը, Փառնակ, 354.

Բամբասանք թէ՛ Զարախօսութիւն, 544. Բանաստեղծութիւնք. Սոխակն անտա-

ռին, Ա. Համբարգաբեան, 6. — Լուսնակ, Մանիշակ, 19. — Շիրմի մօտ,

Արշակ, 30. — Մաղթերգ, Մ. Քան. Ներկարարեան, 41. — Գերեզմանի վարդ,

Վաղրամ Սվաճեան, 54. — Օրիորդ Փափուկ, 65. — Քո աչքեր,

Ա. Համբարգաբեան, 78. — Մի Հայ Աշուղի թուրքն ի մարդ, Արդին օղլի

Աշուղ, 89. — Առիթէն շուտով օգտուեցէք (Առակ), Մոսստիկ, 101.

— Անկումն տերեւոց, Թարգ. Յ. Բալուցեան, 114. — Անուշապուրին կաթ-

սային շուրջը, Ա. Հ. 127. — Նուազ, Շէյքսպիր. Թարգ. Ա. Հ. 136. — Ծո-

վափն, Ա. Համբարգաբեան, 172. — Ծովու մօտ, Վ. Սվաճեան, 210. —

Գիշեր Բարի, Ա. Համբարգաբեան, 222. — Անուշիկ է թօփիկս, Ա. Հ.

295. — Կատուս ու կինս, Ա. Յ. Մ. 302. — Մայիսին վարդը, Վ. Գ. 338.

Գեղջկական երգեր, Գալիք. 349. — 363. Սիրոյ տենջանք, Արշակ, 373. —

Խամրած վարդեր, Լ. Մկրտիչեան, 384. — Գարունիկ, Արամ Տ. Թագաւորեան,

384. — Գերթող և Շինական, Վ. Սըվաճեան, 454. — Կօնտօլա, Ա. Համ-

բարգաբեան, 523. — Երկնից մէջ, Լ. Խանտանեան, 538. — Եղբրդ առ վա-

ղամեռիկ Սօլուն Միգօթաքիս, Թարգ. Պ. Խ. Թերգեան, 573. — Ծովու տակ

սիրային դաշինք, Կրիլով, 596. — Գոհարիկ, Վ. Սվաճեան, 604.

Բառաքնական, Կ. Յ. Պատմաճեան, 220.
 Բարեփոխութիւններ, Նոր-Դար, 299.
 Բարձր գլխարկներու մասին, 302.
 Բարոյականը մեր ժողովրդին մէջ, Լ. Մկրտիչեան, 403.
 Բարոյականը մեր կղերին մէջ, Լ. Մ. 556.
 Բարոյականի դերը գեղարուեստից մէջ, Ա. Շախյեան, 123.
 Բժշկին խօսակցութիւնը, Մօռիւ ձկան իւշ, Յ. Թ. Հ. 580.
 Բիւնկեան, 219.
 Գարրիէլ Աճէմեան, Վ. Գ. Մ. 579.
 Գաղափարը, Լ. Մկրտիչեան, 445.
 Գերագոյն առաքինութիւնը, Քաթիւ-Մանուէ, 283.
 Գէլլէրտ և գիւղացին, Ապոլոն, 548.
 Գիտական նորութիւնը, Մ. Գ. Մօզեան 7, 17, 44.
 Գիւղացի պարմանին երգը, Դպիր, 247.
 Գրագողական խնդիր, Ս. Եպիսկ. Խապայեան, 65.
 Գրագողական խնդիր, Տ. Հ. Թ. Սաւալանեան, 171.
 Գրագողութիւն Գրիգոր Արծրունւոյ, 238, 254.
 Գրադատութիւն գրադատութեան, 365.
 Գրուած մը վայրկեանապէս օրինակել, 568.
 Դասագրոց մրցանակի կանոնագիր, 472.
 Դատապարտելի միջոցներ, Լ. Մկրտիչեան 602.
 Դպրեւանքը, Ս. Գ. 457.
 Ելեկտրականութեամբ մշակութիւն, Յ. Թ. Հ. 350.
 Ելեկտրական լոյսն ու բոյսերը, 537.
 Եկեղեցական երաժշտութիւն, Ա. Թ. Կեղիքեան, 111.
 Եկեղեցեաց մէջ, Լ. Մկրտիչեան, 577.
 Ետուրերէն նոր արձանագրութիւն, Կ. Յ. Պատմաճեան, 549.
 Երաժշտութեան ազդեցութիւնը մեր ընկերական բարուց վրայ, Լ. Մկրտչ. 78.
 Երաժշտութեան ազդեցութիւնը մկնբու վրայ, Թարգ. Մ. Թ. 222.
 Երեսնամեակ Ս. Շահաղեանի, 242.
 Երեւելի կանանց նկատմամբ քանի մը խօսք, 483.
 Երեք բան, Յ. Թ. Հ. 523.
 Երիտասարդաց թշնամին, Լ. Մկրտիչեան, 281.
 Երկայնակեցութիւն բուսոց, Թարգմ. Թ. Քիւրքեան, 285.
 Երկու խօսք առ Դիտող Թաղեցին խառնիւղի, Մ. Պ. Խօրքումեան, 90.
 Երկրորդ Գրադատութիւն երկրորդ Գրադատութեան. Փալագաշեան եւ Մարգարեան Աշխարհագրութեանց վէճը, 413.
 Զբօսանք, Յ. Թ. Հ. 549, 563, 580.
 Զգայուն պղծակներ, Լ. Մկրտիչեան, 444.
 Զենոր Լ. Ք. Զուխանեան, 456.
 Զեն ու Շահ, Սաքեան, 589.

Զուարճալիք, 6, 20, 31, 44, 56, 105, 127, 467, 476, 504, 515, 587, 599.
 Զրպարտութիւն, 497.
 Թագուն դասեր, Եւգինե Յ. Պալլըգճեան, 514.
 Թանգարան Նարեկեան վարժ. Ի Բերա, 152.
 Թաւուզ Բաղարի ոճիւրը, 307.
 Թարգմանչաց Ս. Վանք, Ա. Յ. Այվազեան, 299 և 319.
 Թղթակցութիւնը, 92.
 Թոնդրակեցոց աղանդը, Մարագան, 293.
 Թոնդրակեցոց աղանդի առթիւ, Բժ. Արամեան, 301.
 Թռչնոց ազդեցութիւնը, Մ. Թ. 29.
 Թոքախտի պատմութիւնը, 323 և 324.
 Ժամանակագրական Պատմ. Ս. Երուսաղէմի, Տ. Հ. Թ. Սաւալանեան, 2, 51, 63, 75, 86.
 Ժամանակին յարգը, 461.
 Ժամանակ Շնիկ աստեղ, Թ. Քիւրքեան, 440.
 Իմ դէմքը կը պատկանի իմ տանտիկնոջ, Ապոլոն, 548.
 Իմ ներշնչումն եագածըգի մէջ, Լ. Մըկըրտիչեան, 493.
 Ինչպէս անսունք կը տառապին, Ս. Բ. 550.
 Իրական կեանքի նուագներ, Վ. Գալքաթեան, 379.
 Լրագրավաճառ վարժապետը, Ա. Թորգոմ, 537.
 Լրագրութիւնն Ի Ճարոն, 373.
 Խաչմէի մասին, Կ. Կարապետ, 563.
 Խառնիւղի նահապետը, Լ. Մկրտիչեան, 354.
 Խնդալու համար, Յ. Թ. Հ. 373.
 Խորամանկ ոսկերիչ, 604.
 Խորհրդածութիւններ (Ա. Զօպանեան), Ա. Շաքիեան, 243.
 Խօսակցութիւն օրիորդաց հետ, Երանուհի, 543, 555, 578, 592.
 «Մաղիկ» Ի Բ. տարին, 1.
 «Մաղիկ» Ի Բ. տարւոյն առթիւ, Յ. Ոսկան, 25.
 «Մաղիկ» Ի Բ. տարւոյն առթիւ, Ա. Լուսինեան, 38.
 Մաղազարդ և Համբարձում, Ա. Յ. Մեան, 380, 396, 416.
 Մատուրի խրատականը, Դպիր, 314.
 Մատուրի հոգեկան երգը, Դպիր, 240.
 Մատուրի պանդխտութիւնը, Դպիր, 20.
 Մնողը և զաւակունք, 37 և 49.
 Մովսէս Բաղնիք, Ա. Թորգոմեան, 467.
 Կաթողիկոսական ընտրութիւն, 202.
 Կաթողիկոսական վաւերացումն, 462.
 Կամուր ծովապահութիւն, 387.
 Կայծակ և մթնոլորտին կազերը, Յ. Թ. Հ. 351.
 Կապաղովկոյ զաւառին հին լեզուն և

նորա արդի յունարէն զաւառաբարբառը, Նարնիմ, 43, 89, 138, 246, 371, 335, 397, 522, 539, 551.
 Կապիկներու լեզուն, Մ. Թ. 17.
 Կենսագրութիւն Գէորգ Եպիսկ. Սուրենեանցի, 279, 291.
 Կովկասէն լուրեր, 187, 198, 211, 235, 216, 326, 338.
 Կտրուած գլուխներ, Լ. Խանտանեան, 286.
 Կրթական գործն Ի Թուրքիա, 603.
 Կրօնական, 3, 13, 128, 196, 207, 210, 292, 345, 453, 459, 523.
 Կրօնական բանախօսութիւնը, 211.
 Կրօնական կեանք էլ վիճի ազգայնոց, 19.
 Կրօնափոխութիւնը, 582.
 Հաճըն, Տիգրան Մ. Սեդ-Ջեմ, 485.
 Հայախօս Յոյնք Ի Փոքր-Ասիա, 162.
 Հայ Աշուղներ, 404, 423, 455, 515, 521, 568.
 Հայերէն հին ձեռագիրք, Տ. Վարդ. Պալեան, 100, 134, 568. 260.
 Հանգիստ Տ. Խորէն Ս. Արքեպիսկոպոսի Նար-Պէյ, 569.
 Հանգիստ Գարեգին Եպիսկ. Սրուանձտեանցի, 593.
 Հանելուկ, 604.
 Հաճ է թէ՛ չհաս, 82.
 Հին գրչագրողք Ի Բարերդ, Դպիր, 15.
 Հին և Նոր, Արշակ, 349.
 Հնախօսական, Կ. Յ. Պատմաճեան, 4.
 Հնախօսական, Տ. Վ. Պալեան, 434, 438, 489, 503.
 Հռովմէական Հայք և Բարիգի «Քառութեան մատուռ»-ը, 567.
 Հրաւէր առ բանասէրս, Կ. Յ. Պատմաճեան, 242.
 Հրէութիւնը Հայոց բնակած երկիրներու մէջ, Մ. Ա. 42.
 Հօռլա կամ էական անտեսանելի, Թարգ. Մ. Թ. 125, 258.
 Զմեռ և Գարուն, Ա. Թորգոմեան, 272.
 Զմեռը վարդ ունենալու միջոց, 568.
 Զատրակ և անոր 64 խորհրդը, Թ. Քիւրքեան, 350.
 Զմարտութիւնը կարծիք չէ, Ծիր-Կաթին, 26.
 Մաղաքիա արեղայ չէ հեղինակ «Պատմութիւն Թաթարաց» գրքին, Տ. Հ. Թ. Սաւալանեան, 112.
 Մաղնիսա, Արքակ, 300.
 Մայրենի լեզուն, Վ. Մամիկոնեան, 513.
 Մայր ցուցակ Հայերէն ձեռագրաց, Կ. Յ. Պ. 89.
 Մանկական ծնունդը, Լ. Խանտանեան, 147.
 Մանկասար Մուրատեան, Ա. Համբարգաբեան, 384.
 Մանկավարժական.— Դատողութեան մը շակումն, Յ. Թ. Հ. 374.— Մանկավարժական ուսմանց կամ ուսուցչի

պատրաստութեան կարեւորութիւնը, Գ. Ա. Մալաքեան, 385. — Պատիժք, Թ. Թ. 2. 398.

Մանուկներու յորջորջումը, Ս. Բ. 551.

Մարդակերներուն ճաշացուցակը, Ա. Գ. 245.

Մարզուանու գիրքը, կլիմայն և հնութիւնը, Բ. Անտէլեպեան, 597.

Մաքուր խօսելու պէտքը, Լ. Մ. 591.

Մեզպուրեան վարժարան, 252.

Մեռեալ կիներ. հեղինակ՝ Օգթավ Ֆէօրիէ. Թարգ. Մ. Թեյեան, 11, 23, 35, 47, 59, 71, 83, 95, 107, 119, 131, 143, 155, 167, 179, 191, 203.

Մեսրոպ Նուպարեան Բառարան Ֆրանսերէնէ հայ-աշխարհիկ, 14.

Մեր աղջիկները, Լ. Մկրտիչեան, 230.

Մեր արդի լեզուն և հին ու նոր դպրոցներ, Կ. Ս. Իսքիւնեան, 309.

Մեր մամուլն ու մոնաքներն, Արշակ, 273.

Մթնոլորտական շփոթութիւնք. Որոտումն. Մ. Թ. 270.

Միրիճանեան Մանկապարտէզ և Ուսումնարան Աղջկանց, Հայր մը, 496.

Միքայէլ Ալլահմէրտեան, 550.

Մտածութիւնք, 5, 7, 14, 15, 19, 30, 38, 43, 44, 53, 55, 67, 78, 91, 92, 103, 113, 116, 122, 127, 128, 140, 147, 182, 494, 588.

Մօրս դպրոցն ու Ազգ. դպրոցն, Սիմաք, 477.

Յորելեան Ս. Շահազիզեանի, 326.

Յոպպէի վանուց պահակ Սեւամորթին մահը, 285.

Յ. Տէր-Միրաքեանցի «Նկատողութիւններ»ու առթիւ, Գ. Թ. Հիւղիւեան, 197.

Նախանձելի նորութիւն մը, Լ. Մ. 50.

Նախնական շոգենաւք, Ա. Գալաք-ճեան, 263.

Նամակ Մ. Պարսամեանէ, 231.

Նամակատուի «Ծաղիկի», 10, 22, 34, 58, 70, 82, 94, 106, 118, 130, 142, 168, 190, 202, 214, 238, 254, 288, 304, 328, 340, 371, 492, 509, 548.

Ներկայից թէ՛ ապագայն, Ա. Համբարգաբեան, 455.

Ներքին լուրեր, 1էն 52 թուոց մէջ.

«Նոր-Գար»ի Խմբագրապետն ի Պոլիս, 34.

«Նոր-Գար»ի Խմբագրապետին մեկնումն, 46.

Նոր Հնարք. Կարտ Ռօպ Օթօման, 462.

Նոր Հրաշք ի Գարակէօմիւրիկ, 462.

Նոր-Տարի, Գ. Ոսկան, 133.

Նուիրատուութիւնք, 582.

Շարաթական խրատ, 8, 22, 34, 46, 58, 82, 94, 118.

Շարաթական Գրօնիկ, 454, 459, 481, 493, 505, 517, 525, 544, 553, 565, 577, 589.

Շար. Հայ կենսագրութեանց, Ա. Գ. Այվազեանէ. — 1. Զէննէ-Պօղոս, 336.

— 2. Մատթէոս-Դպիր, 348, 360.

— 3. Մեծ Հիւնքեարպէյէնեան քահանայն, 377, 389. — 4. Գէորգ Պատուելի Պալատեցի, 408, 420, 425, 466. — 5. Տ. Երեմիա քահանայ Երամեան, 447. — 6. Յարութիւն վարդապետ Ալամդարեանց, 464, 469.

— 7. Քանաքեռցի Խաչատուրը, 470.

— 8. Յակովբ Շահան-Ջրպետեան, 501, 506. — 9. Քիթապճի-Մարգար, 517, 525, 542, 533, 574, 585, 598, 608.

Շէյքերիւրի վենետիկ վաճառականը. Թարգ. Ա. Համբարգաբեան, 8, 18, 31, 55, 101, 114, 139, 150, 161, 175, 215, 227, 234.

Շնորհակալութիւն, Տ. Հ. Կնքանայրեան, 349.

Շողոքորթութիւն քաջաբերութեան քուրդին տակ, Լ. Մկրտիչեան, 566.

Ո՞րու մտքէն կ'անցնէր, Միր-Կաթին, 67, 79, 100.

Ուստազնացութիւն, Վ. Մամիկոնեան, 484.

Ուղեւորութիւն ի գիւղօրայս Եւրօպայի, Վ. Զարդարեան, 173, 482.

Ուղղագրական խնդիր, 53, 88, 102.

Ուսուցչական ժողով, 455.

Չափաւորութիւն, Լ. Մկրտիչեան, 494.

Չինական կեանքէ, Լ. Խանտումեան, 596.

Պաթումի հանքերը, 137.

Պատրիարքական կոնդակ, 172.

Պիտանի խրատներ, Թ. Լապճեան, 164, 216, 249, 314, 325, 375, 399, 411, 549.

Պուտոյակականութիւն ի Բարիզ, 286.

Պուքրէշցի Սիմոն աղան, 597.

Պօլսէն դուրս, Կիւրիւն և Մարզուան, 579.

Ջարդ մկանց, 551.

Ռուս կղերը, 142.

Սարէք, Մ. Թ. 54.

Սանասարեան վարժարան, 522.

Սիմէօն քահանայ՝ կերտող ոտանաւորաց, Դպիր, 261.

Սիրերգ. Արձակ բանաստեղծութիւն. Թարգ. Ա. Թ. Կեղիսեան, 54.

Սնտուկով ճամբորդութիւն, 386.

Ս. Զատիկի Բ. աւուր հանդէսն ի Ս. Յակովբ, 322.

Ստորերկրեայ քաղաքներ, 224.

Ստորնութիւն կանանց ըստ մարդաբանութեան, Լ. տը Ռօզնի, 513.

Վ. Քիւրքեանի Ընդհ. Պատմութիւն, Ա. Համբարգաբեան, 580.

Վ. Սվանեան արուեստագիտին յաջողութիւն, Ա. Համբարգաբեան, 221.

Վայրկենապէս սեր պատրաստել, Կ. Կարապետ, 596.

Վանօրայք, Մ. Բ. Անտէլեպեան, 308.

Վարժապետութեան տիպար, Գ. Ա. Մալաքեան, 163, 174, 184.

Վեհ. Կաթողիկոսը, 605.

Վերաբացումն, 445.

Վսեմ. Ահմէտ Արիֆի պէյ, 250.

Տարեդ. Ծննդ. Վեհ. Սուլթան Համիտ Բ. Կայսեր Թուրքիոյ, 229.

Տեսնենք ի՞նչ կ'ըսէ. Միր-Կաթին, 2.

Տէստան ամենօրհնեալ Ս. Աստուածածնայ, Աղբ Տիւննէ և ասացեալ, Դրպիր, 148.

Տէրվիշեան Հ. Սերովբէ, 149.

Տուրղուտու Գասապա, Գ. Գ. Դարբինեան, 158, 173.

«Րէհնիւմի գրաւթ վէ թէրճէմէ» ի Պ. Կարապետեանէ, Ա. Շ. 247.

Յաւակցական նամակ, Ե. Տեմիրճիպաշեան, 39.

Յուցակ ընտրողաց Հայրապետին Հայոց յՅն մայիսի 1892 ամի. 372.

Փշուրք գաւառական. Աղթթք, Երգ, Հանելուկ. Տրդատ վարդապետ Պալեան, 223, 236, 243.

Փոքրիկ Հանրագիտակ, Բառակիցիտ, 6, 16, 29, 40, 114, 140, 160, 223, 248.

Քաղաքավարութեան միասնները, Գ. Գ. Պարսմեան, 232.

Քննադատականք. — Ս. Դուրեանի «Տարրական Քերականութիւն արդի Հայերէնի», 2. Սեր. Տեմիրճեան, 27.

— «Ամուսնական խնդիրներ» Արիստակէս եպիս. Սեդրակեանի, Բժ. Միսաք Արամեան, 61, 73, 85, 98, 109, 121, 135, 145, 157, 169, 181, 193, 205, 217, 239, 241, 255. — Ա. Զօպանեանի Գրադատականք Ա. Մատուրեանի «Բանաստեղծութիւններ» ի մասին, Արշակ, 183, 195. — Ս. Գարամաճեանի Նոր Բառագիրք Հայերէն լեզուի, Կ. Գ. Պարսմեան, 373. — Մարգարեան Աշխարհագրութեան ընդարձակ դասագիրքն, Ա. Պիպեռեան, 401, 433. — Փոքրիկ դաս մը առ Պ. Մօրօ, Դիտող, 410. — Գրիգոր Զահրապի «Երգքն», 561.

«Քրիստոնէական» Ս. Քահ. Բէգնազարեանի, 602.

Օսմանեան քաղաքային Օրինագիրք. Մէճէլլէ, 80.

Օրագրական բարքեր, 601.

Ֆիլիպպէի ցուցահանդիսին մէջ Օսմանեան բաժինը, 556.

Ֆոքլան և իւր Հայ գաղթականութիւնը, 97.

Ֆուսաներէն լեզուն և «Դիտող թաղեցի» իսապիւղի, Դ. Գ. Սարգսեան, 236.

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ Ա. ՍԱՔԱՆԱՆ

ՏՊԱՐ. ՄԻՋԵՐԱՆ Տ. ՓԱՓԱՋԱՆԱՆ

Կ. Պոլիս, Զիմպիլիի խան. Թիւ 18, 19, 21

